

UNITÁRIUS ÉLET

Kéthavonta megjelenő folyóirat · 2010. szeptember–október · 64. évfolyam 5. szám

A tartalomból:

Dr. Szabó Árpád püspök temetésére · Búcsúszavak
A barátságról · Teológiai műhely · A Dalai Láma budapesti tanításairól
Egyházközségeink életéből

Az Erdélyi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa megrendüléssel tudatja, hogy az egyház 30. főpásztora, **D. DR. SZABÓ ÁRPÁD** nyugalmazott püspök életének 76. évében, egy esztendőnyi, méltósággal és hittel viselt nehéz betegség után, 2010. szeptember 30-án elhunyt.

Életében az unitárius egyház évszázados történelmi hivatása betöltésének elősegítésén munkálkodott, és önfeláldozó odaadással szolgálta annak szükségleteit, alkalmas és alkalmatlan időkben. „Ti vagytok a világ világsága; nem rejthető el a hegyen épült város!” – hirdette a Jézus evangéliumot: Isten gondviselő szeretetének megtapasztalását, a keresztyén ember felelős többre hivatását, az egyházi közösség megtartó erejét.

1935-ben született egy ősi Homoród menti unitárius fészekben, iskoláit Városfalván, Székelykeresztúron és Kolozsváron végezte, ahol 1953–1957 között lelkészi oklevelet szerzett. Egyházi pályafutását püspöki titkárként kezdte 1958–1965 között, majd 1965–1976 között a kolozsvári belvárosi egyházközség lelkésze volt. 1974-től a Protestáns Teológiai Intézetben az unitárius bibliai teológia tanára lett, 1977–1978-ban a chicagói Meadville Lombard Teológiai Intézet ösztöndíjasa volt. 1996-ban a zsinat az egyház 30. főpásztorává választotta, 2002-ben pedig e tisztségében megerősítette. 2008-ban, fél évszázados egyházi szolgálat után, nyugalomba vonult.

Szolgálatának egyik része az egyháztörténelem megpróbáltatásokkal teli időszakára esett, a másik a megnyílt lehetőségek távlatára nézett. Ő mindkettőben felelősséggel és elkötelezettséggel töltötte be hivatását. Lelkészként Isten gondviselő szeretetére és a közösség megtartó erejére hívta fel a hívek figyelmét. Tanárként a teológiai tudományok és a lelkészi hivatás fiatalok általi elsajátításán fáradozott. Püspökként az egyház előtt megnyílt új lehetőségek közötti eligazodást kereste, a lelki és vagyoni megerősödést szorgalmazta. Figyelme kiterjedt a szellemi szükségletekre is: a teológiai tudományok és irodalom művelését, valamint az egyházi folyóiratok szerkesztését személyes példaadással buzdította. Az egyházi iskolák újraindítása és minőségi oktatási intézménnyé fejlesztése, az egyháztársadalmi szervezetek megerősítése, új templomok építése, a nemzetközi kapcsolatok ápolása mind tanúbizonyságai önfeláldozó, céltudatos, felelős szolgálatának.

Emléke legyen áldott!

Az Erdélyi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa

Kolozsvár, 2010. szeptember 30.

(Temetése 2010. október 4-én, hétfőn déli 12 órakor volt a kolozsvári belvárosi unitárius templomból a Házsongárdi temetőbe.)

Magyarországi Unitárius Egyház Püspöki Hivatala

Főtisztelendő

Dr. Szabó Árpádné Magdolna Asszonynak

Kolozsvár

Főtisztelendő Asszony!

Szívünk legmélyebb fájdalommal vettük tudomásul a megváltoztathatatlant isteni akaratot, hogy a szeretett családfele, lelkész, teológiai tanár, egyházi főjegyző, egyházfő, hittelt, erős türelemmel viselt szenvedés után eltávozott az örökkévalóságba. Nagyon sokunknak hiányozni fog, de életpéldája követendő marad mind egyéni, mind pedig közösségi életünkben. Adjon a Jóisten belenyugvást Isten megváltoztathatatlant akaratába és vigasztalódást a Család minden tagjának.

Főtisztelendő

Erdélyi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa!

Kolozsvár

Mély fájdalommal vettük a szomorú hírt **D. Dr. Szabó Árpád nyugalmazott püspök** haláláról. Tudtunk nagyon súlyos betegségéről. Imádkoztunk gyógyulásáért, de mind

rosszabb és rosszabb híreket hallottunk állapotáról. Egy esztendővel ezelőtt, amikor a Kénosi Tözsér-Uzoni Fosztó-féle történelem kiadásának könyvbemutatóján reménykedéssel mondta, hogy bízik Istenben, bár tudja, hogy vizsgálati eredményei mind rosszak. Küzdött a pusztító kór ellen, mint ahogy egész élete is nemes küzdelemmel volt tele lelkészi, tanári, főjegyzői majd főpásztori hivatásában, amiket mind küldetéstudattal, nagy odaadással végzett. Távozása nagy veszteség a mi egyházunk számára is, amelyikkel mindig testvéri kapcsolatot ápol, hiszen lelkészeinek többsége mind tanítványa volt a teológián, és sok, Erdélyből áttelepült unitárius ismerte és tisztelte. Pihenése legyen csendes, emléke áldott!

A Magyarországi Unitárius Egyház Elnöksége, Képviselő Tanácsa, gyülekezetei, lelkészei és világi vezetői, valamint híveink nevében együttérzésünket küldjük. Őszinte szívvel osztozunk a Család gyászában is, kívánva vigasztalódást.

Budapest, 2010. szeptember 30.

Atyafiságos tisztelettel:

Elekes Botond s. k.
főgondnok

Balázs László s. k.
főjegyző

UNITÁRIUS ÉLET • A MAGYARORSZÁGI UNITÁRIUS EGYHÁZ LAPJA

Megbízott szerkesztők:

Balázs László, Gazdag Árpád, Dr. Horn Ildikó, Kászoni József

Szerkesztőség címe:

1055 Budapest, Nagy Ignác utca 2–4.

Telefon/fax: 311-2801

Internet: <http://unitarius.lap.hu>

Terjeszti a

Magyarországi Unitárius Egyház.

Felelős kiadó:

Magyarországi Unitárius

Egyház

Index: 25 842

Megjelenik kéthavonta.

Nyomdai munkák:

Opticult Bt.

ETO-Print Nyomdaipari Kft.

HU ISSN 0133-1272

Előfizethető:

A lelkészi hivatalokban (Budapesten és vidéken) vagy befizetési csekken.

Bankszámlaszám:

11713005-20011631

Egyes szám ára: 400 Ft

Évi előfizetési díj: 2400 Ft

A Magyarországi Unitárius

Egyház internetcíme:

www.unitarius.hu

<http://unitarius.lap.hu>

Kéziratokat nem őrünk meg és nem küldünk vissza.

A folyóiratban megjelenő írások nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség álláspontját.

Következő lapzárta:

2010. november 27.

DR. SZABÓ ÁRPÁD PÜSPÖK TEMETÉSÉRE*

**Bálint Benczédi
Ferenc**

„Ekkor Ezékiás arcát a fal felé fordítva imádkozott az Úrhoz, és ezt mondta: Ó, Uram, ne feledkezz meg arról, hogy én híven és tiszta szívvel éltem előtted, és azt tettem, amit jónak látsz!” (Ézs 38,2)

„Nekünk annak a cselekedeteit kell végeznünk, aki elküldött engem, amíg napal van. Mert eljön az éjszaka, amikor senki sem tud munkálkodni. Amíg a világban vagyok, világossága vagyok a világnak.” (Jn 9,4-5)

Mélyen tisztelt gyászoló Család! Gyászoló Gyülekezet, végtisztességet tevő keresztény Testvéreim!

Még nincs két éve annak, hogy főtisztelendő dr. Szabó Árpád püspök úrnak nyugalomba vonulása alkalmával sok reménnyel és bizakodással köszöntük meg a közel öt évtizedes, hűséges egyházzolgálatát. Bízunk és reménykedtünk abban, hogy élettapasztalatairól, az átélt küzdelmes évtizedek egyháztörténeteiről meg fogja írni visszaemlékezéseit. Lesznek alkalmak, amikor le fog ülni még a könyvtárszobában megőrzött íróasztala mellé, és tudásával, ismereteivel fiatal lelkészeknek egyházi szolgálatról, közösségépítő munkáról fog tanítani, idősebb lelkésztársakkal pedig elbeszélget a számunkra homályos közelmúlt történeteiről.

Most minden ilyen reményünk szertefoszlott. Egy éve együtt sóhajtottunk mind, lelkészek és világi egyháztagok, családtagok és barátok, amikor megtudtuk, hogy a gyilkos kór hálójába kerítette. Hatalmas küzdelem indult meg az életért. Bár világosan láttuk, hogy remélt földi életútja egyre rövidebb lesz, mégis reménykedtünk, hogy még elérkezik a felépülés ideje, elhagyja a kórház világát és csendes, méltóságteljesen nyugodt lépéseivel felkeresi a könyvtárat, az egyházi központ irodáit és tovább dolgozik.

Gyászoló Testvéreim! Mindnyájunkat szomorúsággal töltött el a hír, hogy szeptember 30-án, életének 76. évében méltósággal és Istenben bízó hittel viselt nehéz betegség után dr. Szabó Árpád eltávozott az élők sorából. Az elmúlt napokban Erdély-szerte szomorúan szólaltak meg unitárius templomaink harangjai és vitték hírül a nagyvilágba bánatunkat.

A mai napon pedig végtelen szomorúsággal álljuk körül kolozsvári templomunkban a ravatalt, és elköszönünk Erdélyi Unitárius Egyházunk 30. püspökétől, tanárunktól és lelkésztestvérünkötől. Elköszönünk a

férjtől, az édesapától az unokáit nagyon szerető nagyapától és a jó ba-

rától.

De nemcsak elköszönünk tőle, hanem meg is köszönjük Istennek az ő életét. Megköszönjük püspöki munkásságát, amellyel egyházunk, erdélyi magyar közösségünk életét gazdagította tizenkét éven át mint püspök. Megköszönjük két és fél évtizedes teológiai tanári munkáját, amelynek során lelkésznevezdékek hosszú sorát tanította Isten- és népszolgálatra. Megköszönjük gyülekezeti lelkészi munkásságát, valamint ifjú püspöki titkári tevékenységét azokban az embert próbáló, nehéz 50-es években.

Püspökké választásakor, 1996-ban így fogalmazott a zsinati köszöntő beszédében: „Amikor az új barázda elején visszaneztek az eddig megtett életútra, mintha az Őszövetség Istenének üzenetét hallanám: »Emlékezzél meg az egész útról, amelyen hordozott téged az Úr.« (5Móz 8,2)» Egész életében érezte és tudta, hogy az Úr, a mi egy Istenünk hordozta és vezette az ő életét. Ez életérzés igazolására szolgáljon az is: a beszélgetések rendjén sokszor ismételte, idézte erdélyi költőnk, Bartalis János verssorát: „Isten kezében vagyunk, és ott vagyunk a legjobb helyen.”

Most, a gyász és elválás e nehéz órájában is így hangzanak felénk a vigasztalás szavai: „akár élünk, akár halunk, az Úréi vagyunk.” (Róm 14,8)

Gyászoló Gyülekezet! A halál minden embert próbára tesz. Amikor hideg-rideg szele végigsuhan életünkben, bekopog otthonainkba, úgy érezzük a gyász nehéz perceiben, mintha egy sziklahasadék szélére sodródnánk. Alattunk a bennünket megsemmisíteni akaró mélység, de felettünk a ragyogó, kéklő ég. Az Istenbe vetett hit erejére van szükségünk, hogy lelkünk ki tudja bontani szárnyát, és a halál feketeségén átrepülve fel tudunk emelkedni arra az evangéliumi magaslatra, ahol kitarul a látóhatár és megértjük az evangéliumi tanítást: „nem a láthatókra nézünk, hanem a láthatatlanokra; mert a láthatók ideigvalók, a láthatatlanok pedig örökkévalók”. (2Kor 4,18)

A gyásznak ebben az órájában egy 76 évre terjedő emberi életút pereg le szemünk előtt, és kérjük a mi gondviselő jó Istenünket, hogy tegyen bennünket képessé meglátni azokat a léleknyomokat, amelyek Istenről, szeretetről, az emberi élet szentségéről tanítanak bennünket. Hiszem, hogy Isten megadja nekünk a képességet, hogy Szabó Árpád püspök életútjában meglássuk ezeket a lelki nyomokat, amelyek segíte-

* Elhangzott 2010. október 4-én a Kolozsvár-belvárosi unitárius templomban.

nek bennünket, hogy a mulandóság közepette is meg-
lássuk az Örökkévalót.

Amikor a kórházi ágya mellett utoljára megálltam, azt éreztem, hogy a megpróbáltatásokkal tele életút az Ézsaiás próféciájának 38. fejezetében olvasható királyi imával végződik: „amikor a király falnak fordulva így könyörgött az Úrhoz: »Óh, Uram! Emlékezzél meg arról, hogy én előtted jártam igazságban és egész szívvel, és hogy ami jó előtted azt műveltem.«”

Ennek az életútnak a történései Isten előtt zajlottak le. Családjáért, egyházáért, népéért dolgozott egész szívvel és igazsággal, istenhittel és ember iránti felelősséggel. Ez látható és tapasztalható kora gyermekkorától megöszüléséig.

Bölcsője ott ringott a Homoródnak füzes partján. Homoródszentpéteren látta meg Isten csodálatos világát, ahonnan a család hamarosan átköltözött a szomszédos Városfalvára. Itt gazdagodik lelke a gyermekkor legszebb élményeivel: a családdal, a testvérek közösségével, a falu lelkészenek közösségmegtartó munkájával. Ebben a környezetben töltődik fel lelke az áldott unitárius hitvilággal. A jó eszű és csillogó tekintetű gyermek tanulni vágyó lelkét gazdagítja a székelykeresztúri ősi unitárius gimnáziumban tanító nagyszerű tanárok áldott munkája is. Erre az iskolai időszakra mindig hálatelt lélekkel emlékezett, ahol a „véka tudomány” mellé „egy köből erkölccsel” is el-
látták útravalóul.

Középiskolai éveit gerincet próbára tevő esztendőket a mi erdélyi történelmünkben, amikor az egyházat és vallást ellenségnek kiáltja ki az akkori világ. Egy napilapnak adott interjúban megvallotta, hogy a természettudományok iránti fokozott érdeklődése arra indította, hogy vegyészmérnök legyen, de a kor rendjének őrei megakadályozták, hogy ifjú terveit, álmait valóra váljanak. A csizmatalpak durvaságát őrizni akaró rend őre az ifjú tervét kettétörte. Így nem az anyagi világ, az atomok és molekulák káprázatos világába nyert tudományos képzést. Nem a sokszor ámulatba ejtő „műanyag” készítője lett. „A rend őre”, aki megakadályozta az ifjú lelkesedés valóra váltását Isten kifürkészhetetlen útjának a jelzőtáblája volt. Figyelmeztető jel.

A kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet diákja lesz. Tanulmányait akkor fejezi be, amikor a legnagyobb megpróbáltatást éli át az egyház, amikor professzorainkat, teológus társakat, lelkészeket évtizedes börtönre ítélik. A rettegés és borzalom érzése volt minden ember szívében. Dr. Kiss Elek püspök maga mellett tartja a tehetséges ifjút. Így közelről adatott meg átélni az ötvenes és hatvanas évek unitárius egyházi történéseit. Mint püspöki titkár, kolozsvári lelkész, majd teológiai tanár Isten világának lett a kutató, tájékozódó bűvara, teológusa, aki megismerte az evangéliumba zárt jézusi arcot és az elmúlt esztendőket lelkészi, professzori és püspöki tisztségének betöltése, feladatainak a teljesítése alatt ezt az evangéliumi Jézus-arcot és jézusi lelkiséget igyekezett felmutatni. A szószéki szolgálatok, a katedra melletti tanítások, a

püspöki teendők végzése közepette az emberi lélek építője és gazdagítója lett.

A szeretet Istenének lelkétől átítatott, gyönyörű élet lett az ő laboratóriuma. A megismert evangéliumi öröm adott erőt nemcsak személyes életének, tudós teológusi előmenetelének, hanem a mi erdélyi unitárius közösségünknek is. Ez adott erőt, hogy az utóbbi években az egyház előtt szélesre nyílt lehetőségek között példát mutasson arról, hogy az Istenben bízó, népéért és közösségéért élni tudó embernek helye van ebben a társadalomban.

Hittel és cselekedettel igyekezett igazolni a jézusi tanítást. Az emberiség történetében sokan próbáltak választ adni arra a kérdésre, hogy kicsoda az ember. Hitünk szerint a legszebb választ erre a kérdésre a názáreti Jézus adta: „Ti vagytok a világ világossága... Ti vagytok a földnek sója.” (Mt 5,13–14) Szabó Árpád püspökünk életének ez volt a vezérgondolata. Az evangéliumban gyökerező optimizmus segítette munkájában testvérünket. Együtt vallotta az élet nagy tanítójával, hogy nekünk cselekednünk kell annak dolgait, aki elküldött minket erre a világra, s amíg élünk, a világ világossága kell hogy legyünk. Ebben a hitben élt, ebben hitben munkálkodott és ezzel a hittel tett eleget küldetésének.

A benne ragyogó isteni világossággal unitárius egyháza iránti féltő szeretetét is így fogalmazta meg: „két dolgot nem szabad megengednünk. Először azt, hogy magunkat meggyőzhetetlennek tartsuk, másodszor azt, hogy a becsületes véleményeket elhallgattassuk, vagy megpróbáljuk visszafojtani. Meggyőződésem, hogy az egyedül járható út, amely a jövő felé vezet, az egység útja, a hagyományos unitárius összetartás szellemében.” Ezt hagyta ránk szent örökségül.

Gyászoló Testvéreim!

„Eljött az ő órája, amelyben át kell mennie e világból az Atyához, jóllehet szerette övét e világban, szerette őket mindvégig.” (Jn 13,1) A búcsúzás órájában áhítatos érzések között tanúbizonyságot teszünk e korporsó mellett, hogy főpásztorunk élete igazolta, hogy eleget tett annak az akaratnak, aki őt küldte erre a világra. Talentumaival, szellemi és lelki képességeivel unitárius egyházunk életét gazdagította. Egy Istentől elrugaskodott világban őrizte a lángot, amelyet Teremtőjétől kapott. Hite, szeretete szolgáló lelkületének lángjával tüzet tudott gyújtani, amelyet nekünk kötelességünk őrizni és továbbadni.

Az örökkévaló egy Isten vigasztaló szentlelkének erejével hajoljon közel a gyászoló család minden tagjához, erősítsen hitben és szeretetben: „mert aki szeretetben marad, az Istenben marad, és az Isten is öbenné”!

Elhunyt főpásztorunk emléke legyen áldott, pihe-
nése csendes, lelke találjon üdvösséget! Ámen.

Irgalomnak Istene, gondviselő édes Atyánk!

Ebben a templomi csendben korporsó mellett állunk. Lelkünkben fakadó tiszta érzések és gondolatok

között kerestük Veled a találkozást. A benned bízó ember mindig magán érzi a Te figyelő tekinteted, de ilyenkor, a gyásznak súlyos óráiban még jobban szükségét érezzük isteni tekinteted biztatásának. Hiszen minden halál felborzolja életünk, megdermeszti gondolataink. Az elválás üressé teszi életünket, és szükségünk van arra az erőre, amely a szüntelen változások között meglátatja azt, ami örökkévaló. Ilyen vágygal és gondolattal imádkozunk most e koporsó mellett.

Elcsendesedett egy emberi szív, amely nemcsak önmagáért, hanem unitárius egyházi közösségünkért is dobbant, lüktetett. Megnyugodott egy emberi élet, amely nem csak egy családfő, férj és édesapa volt, hanem sokunknak vezetője, tanítója, mestere.

Köszönjük, hogy bölcsője itt ringott tájainkon. Itt tudta lelkét megtölteni, kiművelni azzal az áldott tudománnyal, szolgáló szeretettel, mely sokunknak erőt adott és segített az elmúlt évtizedek alatt.

Köszönjük, hogy lelke mélyén ott ragyogott az igazi jézusi arc, amely Rólad, örök szeretetedről vallott. Köszönjük szorgalmát, kitartó munkáját, mellyel védte és gazdagította unitárius örökségünket. A szószék magasságából, katedrák melletti tanítások alkalmával vagy egyszerű emberi beszélgetések rendjén jelét adta

Gondviselő Atyánk, fájdalomunkban és gyászunkban keresünk Téged, életünk forrását, áldását és oltalmazóját. Keressük a szavakat, amelyekkel elmondhatnánk, hogy mennyire fáj gyermeked, az általunk tisztelt és szeretett testvérünk halála, távozása e földi életből.

Keressük atyai jóságod közelségét, hogy felmelegítse az özvegy, a gyermek, az unokák és mindannyiunk lelkét, amikor annak a koporsója mellé állunk, aki itt e földi életben nem csak Neked, hanem embertársainak, hőn szeretett Unitárius Egyházának és népének is igaz szolgálója volt.

Hallgass meg most minket szerető Istenünk, hajolj le hozzánk és értesd meg velünk döntéseid, úgy ahogy megérttetted életünk során sokszor, amikor lázadtunk, amikor tagadtunk, de a veled való találkozás által mindig megnyugodtunk.

Teljes szívből keresünk Téged, úgy, amint a szótáros is megfogalmazta. Imánkban a fájdalom mellett ott a köszönet is, hogy egykor, 75 évvel ezelőtt egy Nagy Homoród menti szerető családból elindítottad a te utaidon szolgálni, intelmeid szerint élni hívedet. Köszönjük, hogy egy szerető, egymást tisztelő és egymásért élő családban élhetett társával, gyermekével, unokáival, szeretteivel és e nagy családban, az Unitárius Egyházban, a Te és az ember szolgálatában a bátorítás és reménység jézusi evangéliumát hirdette, tanította és főpásztorként hűséges és lelkiismeretes vezetője volt nyájának, jó munkás a Te szőlősödben.

Tudod Atyánk, hogy gyermeked mindig odaadó volt, és úgy dolgozott, egészségére sem figyelve, hogy példaadása, szolgálata másokat is hívó, vallásos cselekedetre buzdítson. Tekintetét vigyázon

öntudatos hitének, népéért való elkötelezettségnek, egyház- és iskola-szeretetének.

Nehéz, megpróbáltatásokkal teli betegségének idején is érezte gondviselésed, és hittel imádkozott irgalmadért. Irgalmad elszólította az élők világából: „jól van, jó és hű szolgám... menj be urad ünnepi lakomájára.” (Mt 25,21), „tudok a te cselekedeteidről, szeretetedről és hitedről, szolgálatodról és állhatatosságodról.” (Jel 2,19)

Jó Istenünk! Jóságos, vigasztaló szentlelkeddel hajolj közel a gyászolókhöz. Erősítsd meg mindnyájunkban a hitet! Tanuljuk meg és cselekedeteinkkel igazoljuk minden nap, hogy az örökkévaló értékek hordozói tudunk lenni. Bár a mulandóság kikerülhetetlen törvényei alá vagyunk vetve, mégis megáldottál azzal a képességgel, hogy szeretettel és jósággal éljünk ember-testvéreink közösségében. „Az örök élet pedig azt jelenti, hogy ismernek Téged, az egyedül igaz Istent, és azt, akit elküldtél, a Jézus Krisztust.” (Jn 17,3) Elhunyt főpásztorunk életében igazolta, hogy Isten-ismerettel és jézusi szeretettel gondolkozott és dolgozott.

Hallgass meg imánkat, amit elmondtunk nemcsak az elmenőért, hanem magunkért is, akik még tovább élünk bölcs isteni akaratod szerint. Ámen!

tartotta egyházán, a jövőt jelentő iskoláinkon, a gyermekeken, az ifjúságon.

Te tudod, és szerettei is nagyon jól tudják, hogy hányszor gyötrődött éjszakáiban és nappalaiban, kereste a megoldásokat egyházáért, a lelkészekért és családjáikért, népéért. Életének és munkájának célja az volt, hogy: „*Virágozzék szent vallásunk, / Lelki, testi szabadságunk, / Nekünk drága, kis egyházunk.*”

Benned bízó gyermeked volt, ezért szép, eredményes, sok gyümölcsöt termő volt életútja, de megpróbáló volt küzdelme az életért, amit hívó lélekkel vállalt.

Atyánk, úgy láttad jónak, hogy ez az életút 75 évesen véget érjen. Hogy véget érjen az ő testi fájdalma, vívódásai, szerettei és az orvosok önfeláldozó, az ő életét megmenteni akaró igyekezete.

Itt állunk előtted gyászunkkal és fájdalomunkkal, de erős hitünkkel és meggyőződésünkkel is. Tudjuk, hogy az életét Te indítottad el és most Te hívtad haza atyai szeretetedbe. Csak a földi életút fogyott el. Ezt a meggyőződést vallotta és hirdette ő is tanítómesterünk, Jézus szellemében.

Köszönjük, hogy megpróbáltatásaiban ott állhattak mellette szerettei, barátai és sokan lélekben bátorították a most már véget ért küzdelemben.

Alázattal kérünk, hogy az ő testének adj csendes, békés pihenést itt e város ősi temetőjében, itt Kolozsváron, ahol élete kiteljesedett, lelkének adj örök üdvösséget, szeretteit és minket, mindannyiunkat emelj föl a gyász mélységéből, erősítsd hitünket, akaratunkat, reménységünket, hogy néhai testvérünk, főpásztorunk szép példáját és emlékét megőrizzük. Ámen.

Nagy László

BÚCSÚ- SZAVAK

*Dr. Szabó Árpád,
az erdélyi unitárius egyház
nyugalmazott püspöke temetésén*

Gyászoló Testvéreim!

A Magyarországi Unitárius Egyház főgondnoka, Elekes Botond, Elnöksége, a többi vezető fórum, gyülekezeteink, híveink nevében hoztam el őszinte együttérzésünket erre a fájdalmas elválásra. Az eddig elhangzott szószéki üzenet és a különböző megnyilatkozások hűen tárták eléink dr. Szabó Árpád szolgatársunk elhivatottságát élete minden területén. Én már csak a Szentírásból, valamint a biblia, Isten szava ihlette költőktől vett idézetekkel igyekszem, tudom még fennköltebbé tenni, megrajzolni annak az embernek szellemarcát, akinek minden anyaországi lelkész nem csak tanítványa, hanem szolgatársa is volt – egy részünk már itthon, Erdélyben, évekkkel ezelőtt.

Ilyen gondolatok kapcsán kívánok szólni a szelíd lelkésznevelő tanárunkról, a szép hangú és szép szavú lelkésztársról, a szerényen, alázatos szívvel, de nagy felelősséggel szolgáló főjegyzőről, püspökről, két szóban sűrítve: „egyházunk szolgájáról”. A mindannyiunkat körülvevő őszi hangulat, bár ragyog az ég, Berzsenyi Dániel szavaival írható le:

*Hervad már ligetünk, s díszei hullanak,
Tarlott bokrai közt sárga levél zörög.
Nincs rózsás labyrinth, s balzsamos illatok
Közt nem lengedez a Zephyr.
(...)*

*...Itt nemrég az öröm víg dala harsogott:
S most minden szomorú s kiholt.¹*

Sok gyönyörű verset a teológiai homiletika (szónoklattan) órákon, s ezzel egy időben, és később a kolozsvári szószéken és máshol elhangzott beszédeiből hallhattunk, szerethettünk meg. Ez is hozzájárult, hogy versek szerelmese lettem. Kiss József szavaival szólok hozzá, kedves tanáromhoz, teológiai lelkészemhez, mert későbbi szolgálatai idején már nem voltam mellette – az anyaországi füzesgyarmati gyülekezetben szolgáltunk, szolgálunk – de ide is eljött egy ünnepi meghívásunkra püspökként szolgálatot végezni.

*Te is ledőlél hát nyugodni, -
Egy bölccsel ismét kevesebb.
Halálodról a hírt olvasva,
Kezemben, ím a lap remeg.²*

¹ Berzsenyi Dániel: *A közelítő tél*

² Kiss József: *Egy református lelkész emlékezete*

Azt tanította, hogy minden lelkész asztalán, könyvespolcain ott kell legyenek a Szentírás mellett a magyar klasszikusaink írásait tartalmazó kötetek és egy helyesírási tájékoztató is. Csodálhattuk szépen, mívesen, stílusosan megfogalmazott és előadott gondolatait, főként imáiban.

Berde Mária *Az én apám* című versében arról ír, hogy lelkész édesapja jól tudott franciául, Bázelben pedig németül prédikált. A szolgálati helyén, ahol szórványban élt a magyarság és lassan elfelejtették anyanyelvüket, a kátét lefordította románra, hogy a gyermekek megérthessék, amiről vallást kell tenniük. Ószhajú, nagy szakállú zsidó rabbikkal az Ószövetségről beszéltek, vitatkoztak, a katolikus földesúrnak a lányát – mert nem volt a közelben katolikus plébános – felkészítette katekézisből, hogy tudjon majd szépen levizsgázni. Amikor úrvacsoraosztás volt, a maradékot mind szétosztotta az arra járóknak, megvendégelve őket. Amikor meghalt, a ravatalához egy teljesen ismeretlen idegen járult, aki annyit mondott sietős távozása előtt: „Krisztus járt benne ideleln.”

Ilyen volt a mi püspökünk is!

Honnan vette szolgálatához az erőt, a kitaratást, mert ahhoz nem lehetett elég a székelységből hozott erős akarata csak. (Földiek voltunk, mindketten a Nagy Homoród mentéről származtunk el.) Természetesnek vettük, hogy a Szentírásból, de a biblia ihlette alkotásokból is bőven merített. Pál apostolnak a Timótheushoz írott első levele harmadik részének tizenharmadik verse bizonyára útjelző lehetett számára: „Mert akik jól szolgálnak, szép tisztességet szereznek maguknak...” Juhász Gyula és Mécs László sorait akár hitvallásának is elfogadhatta:

*Ó, gyújts ki engemet, mint szent jegenyédet,
Hogy égve égjek, s a mély éjszakát
Mint áldozati láng ragyogjam át.
Mert égve égni: ez a földi élet,
S beléd hamvadni boldog epedőn...³
Egy ismeretlen, ősi fényű
örök titoktól elszakadtam,
küldöncnek jöttem, s eltűnök majd,
ha üzenetem általadtam.⁴*

³ Juhász Gyula: *Én Istenem*

⁴ Mécs László: *Meteor*

Az üzenetátadás hosszú évtizedekig tartott élete minden területén. Nyugalomba vonulása óta sem vonult vissza a szolgálattól. Még nincs egy éve, hogy Budapesten, egy sikeres rendezvény keretében, amikor az egyházunk történelmét megörökítő Uzoni Fosztó-Kénosi Tózsér-féle hatalmas mű második kötetét mutatták be, egy kissé rezignáltan, de Isten akaratában megnyugodva, bizakodva mondta a betegségével kapcsolatban: „Minden vizsgálati eredményem rossz, de nem adom fel, mert még tenivalóim vannak!”

*Most itt ülök, roppant hegyek közt
betegem a többi beteg közt,
múlnak háttal, halállal szemközt.*

(...)

*Fekszem megadva, békén, resten,
S néz rám át a végtelen esten
tűnődve sorsomon, az Isten.⁵*

(...)

*Oly mozdulatlanul nyugodtak
a kerti fák az őszi fényben.
Talán a nyárról álmodoznak,
Csak egy levél hull néha szépen.*

*Az élet csöndje ez a béke,
A nyugalom e nagy tenyészet,
Örök erők szent szövedéke,
Lehullt levél, én elenyészek.*

*Avar leszek majd az avarban,
Míg fölöttem a fiatal fák
A lombjaikat diadallal
Az örök égnek fölmutatják.⁶*

Főpásztorként 1997–98-tól olyan kapcsolatokat teremtett, ápolta és erősített főként az anyaországi polgári kormányral, amely átélte az anyaországi politikai, társadalmi vezetés borzalmas, nemzet- és vallásellenes ámokfutását, és amely hasznosítható lesz – kell legyen – a nemzetegyesítést zászlójára tűző, új nemzeti kormányzattal folytatott kapcsolatokban. Ott hon, az anyaországban is ezért sokan fájlalják a régi-új vezetők közül az egyetlen magyar földön született magyar egyház, az unitáriusok püspö-

⁵ Tóth Árpád: *Új tavaszig vagy a halálig*

⁶ Juhász Gyula: *Fák*

kének távozását. Mindig büszkék voltunk a csonka-országban, ha láttuk, hallottuk, hogy az erdélyi történelmi felekezetek meghívottjai között ott van az elnöki palotában, a parlamentben, vagy valamelyik minisztériumban, valamint más egyházak országos rendezvényeinek valamelyikén. Ez az örökség nagy és erős bátorítás lehet és kell is legyen az anyaországi unitárius egyház „hazatérése”, egyesülési folyamatában, aminek elindítását éppen ez év júniusában mondta ki egyházunk zsinata.

Minden területet átölelő tevékenységét az Isten és egyháza, magyarságunk és szerettei szolgálata szentelte meg. Semmiért sem kért és várt fizetséget, jutalmat, elismerést.

*Márványszobor helyébe,
Ha fennmarad nevem,
Eszméim győzedelme
Legyen emlékjelem.⁷*

Most, végül Dsida Jenő soraival köszönjük el, aki a két világégés közt Isten akaratát elfogadó sorsvállalással róhatta éppen azt az útvonalat, ahol elkísérjük utolsó útjára dr. Szabó Árpád nyugalmazott unitárius püspököt:

*Elhallgat a szózat.
Egy bozontos ág,
egy fűszál se borzad,
méla némaság.
Csak bent zsong a zsoldár:
hálánk csókjai
illetnek, hogy szóltál,
(...)*

*Vándorbotunk, régi jussunk,
vigy a homokon
Induljunk, hogy hazajussunk!
Ég veled, rokon!
Béborult a hús ég,
hús esője sír.
Hazahív a húség
s otthonunk, a sír!⁸*

Ámen!

Balázsi László

⁷ Eötvös József: *Végrendelet*

⁸ Dsida Jenő: *Csokonai sírjánál*

Unitáriusok a közéletben

A keleti végeken sikeresen indultak unitáriusok az önkormányzati választáson. Miskolcon **dr. Kriza Ákos** igazgató főorvos elfoglalta a városi polgármesteri széket. A választások másnapján a Magyarországi Unitárius Egyház megbízott püspöke, Balázsi László az egyház vezetése és hívei nevében gratulált dr. Kriza Ákosnak, és munkájához Isten áldását kérte a miskolci és az anyaországi unitáriusság érdekében.

Nyíregyházán **dr. Horváth-Ajtay Magda** főiskolai tanárnő önkormányzati képviselő lett. Vásárosnaményban **Lakatos László** naív festő (a Dandos Gyula Cigányegylet volt elnöke) és **Jóni Jenő** volt unitárius gondnok a kisebbségi önkormányzati választáson indultak. Sikeres munkát és szép eredményeket kívánunk mindnyájuknak a közéleti munkájukban!

Felhős Szabolcs

A barátságról

Ajánlom Székely Miklós, kövendi lelkész barátomnak

Mielőtt tárgyalnám a címben megjelölt témát, hadd tisztázzam a **felebarát** fogalmát, aki más, mint a „fél barát”, akinek természetesen nincs szerepe ebben a dolgozatban. A felebarát egy embertárs, az istenfiúság hordozója, aki minden megkülönböztetés nélkül a velünk egyenrangú embert jelenti, akivel szembeni magatartásunk egyetlen meghatározója a szeretet kell legyen. Egy feltétlen felhívás hangzik állandóan felénk vele szemben: úgy szeretni a felebarátot, embertársat, mint saját magunkat.

A felebarát fogalmát Jézus a *Könyörülő szamaritánus* példázatában fogalmazta meg. Itt ezek szerint a felebarát egy idegen, akivel szemben szeretettel kell viselkednünk. A felebaráti viszony egy követelmény, a barátság pedig egy állapot.

A **barát** cím egy bensőséges kapcsolatra utal. Ebben lát napvilágot az egymásért való élés, az önmagunk közlése. Amikor Jézus barátainak nevezte a tanítványait, akkor tudatosan tette azt, szabad embereknek tekintette őket, bizalmasoknak, akik elől nem rejtett el semmit. Mindent közölt velük és mindent megosztott. A barátok bizonyos titkokról is tudnak.

A **barátaim** kifejezés mögött a tiszteletadás húzódik meg, de Jézus választotta barátainak a tanítványait és nem fordítva. A mi esetünkben nem az a fontos, hogy ki kit választ barátjának, hanem, hogy milyen „*ajándékokkal*” indítjuk útra egymást, sőt mennyire gondoskodunk egymásról ezen a közös úton.

Egyéenként jellemezhetjük a barátság fogalmát s elég nehéz tételenként olyan meghatározásokat adnunk, melyek különböző felfogásokat is egyesítenek. Éppen ezért három gondolkodónak erre vonatkozó megjegyzésével közlöm egyéni álláspontomat: „*Az igazi barátság nem a boroshordóból táplálkozik*” (Spurgeon), „*Valamint semmi sem ritkább, úgy semmi sem drágább az igazi barátságnál.*” (Petrarca) és a „*barátság, amire gondolok, olyan egymásba illesztés, hogy elmosódnak még a varratok is, amivel összeöltötték.*” (Montaigne).

Egyéni felfogásomat az a közmondás támasztja a legjobban alá, mely szerint az az igazi barát, aki előtt hangosan lehet gondolkodni, tehát semmilyen korlátok nincsenek nemhogy a tettekben, vagy beszédben, hanem még a gondolkodásban sem.

Annak ellenére, hogy Jónathán és Dávid barátságában gyanús elemeket fedeznek fel sokan, én mégis hajlamos vagyok arra, hogy éppen e barátság által érzékeltessem, hogy mi is

kell legyen egy barátság jellemzője. Az említett barátságban a két fél lelke egybeforrt, s Jónathán úgy szerette Dávidot, mint a saját lelkét, de ez fordítottan is áll, hiszen Dávid még egy sokkal bátrabb kijelentéssel ecsetelte, hogy Jónathán hozzá való szeretete csodálatraméltóbb volt az asszonyok szerelménél is. Túl a szeretet tényén itt arról is van szó, hogy ez egy olyan lelki állapot, melyben a barát úgy szereti a barátját, mint a saját lelkét. Ez pedig nagy dolog, mert az ember saját magát szereti mindig a legjobban.

Ferenczi Máté bágyoni unitárius lelkész (1837–1861) a következőképpen írt a barátságról: „*Hosszu keze vagon az igaz /.../ és szíves barátságnak – /.../ két hív barát a világ két végéből is átölelhetik egymást /.../*” A barátság másik jellemvonása, amikor testvéri szereteten épül fel. „*Minden időben szeret, aki igaz barát és testvérül születik az nyomorúság idejére,*” (Péld 17,17.) viszont az az állítás is megállja a helyét, hogy van olyan barát, aki ragaszkodóbb a testvérnél.

Miért hordoz magas értéket ez a jellemvonás? Éppen azért, mert amíg a testvérek közötti kapcsolatot a vérség határozza meg, addig a barátok között a lelkeség hordozza a főszerepet. A tehetsős barát társaságát sok jelzővel illelhetjük, csak éppen lelkinek nem nevezhető az ilyen barátság. Például Pilátusnak kiáltották oda, hogy amennyiben szabadon bocsátja Jézust, akkor elveszítette a császár barátságát. Ebben az esetben tehát felvetődik a kérdés, hogy ki szabja meg a mi barátságunkat: a földi előnyökhöz jutott embertársaink, vagy mi magunk? A másik kérdés pedig az, hogy hajlandók vagyunk-e lemondani a kompromisszumos megoldásokról, vagy éppen félelmünkben a befolyásos barátaink palástjába kapaszkodunk?! Nagyon óvatosan kell használnunk azonban a *Példabeszédek* figyelmeztetését, mely szerint a gazdagnak sok barátja van (14,20), viszont ez az ember könnyen elveszítheti lába alól a talajt (18,24.). Szerezettek barátokat a hamis mammonból, hogy amikor meghaltok befogadjanak az örök hajlékba – olvassuk Lukács evangéliumában (16,9.), de bármennyire is hinné valaki, Jézus nem került ellentmondásba önmagával, mert egyértelműen kitűnik, hogy a barátságban is Isten szolgálata marad a szempont, vagy pedig a földi jókkal való törődés, ami már egy más jellemzés alá tartozik. A kettő semmiképpen nem megy egyszerre, mert az embernek mindig a lelki, a magasabb érték felé kell törekednie.

Végül tehát meg kell állapítanom, hogy éppen Jézus hívta fel a figyelmünket arra, hogy ne dicsekedjünk a földi hatalmak kis, vagy nagy képviselőivel, mert annak ellenére, hogy adott irányban sokszor befolyásolhatják életünk folyását, mi Isten gondviseléséből úgysem esünk ki, mert nem az emberek önkényéből, hanem Isten akaratából történik minden körülöttünk. A döntés természetesen a mi kezünkben van, hogy kikkel vállalunk baráti közösséget, de vigyáznunk kell arra, hogy a lelki cél felül, az anyagi pedig mindig a felszín alatt maradjon.

Nem célokom, hogy a cinkosságot apró elemeiben felkutassam, s azt be is mutassam, hanem a bibliai alappal is rendelkező cinkosságot tárgyalom röviden, miszerint a régi ellenségekből barátok lettek, hogy általa előnyökhöz jussanak. Tudom, hogy kár szót pazarolni erre a témára, de éppen ártalmassága miatt igyekszem akár a királyok (Jósáfát-Juda és Akházia-Izrael) barátságkötésén át is szemléltetni Mark Twain gondolatával való azonosuláson, hogy mielőtt „*az ember elkezdene ellenségeit szeretni, barátaival kellene jobban bánni*”. Az én elsőrendű feladatom, hogy cinkosságot ne vállaljak senkivel, s nem az, hogy utat mutassak másoknak a cinkosságban való részvételre. Jézus barátai Máté evangélista szerint a vámszedők és a bűnösök (11,19), viszont János evangéliumában Jézus azokat nevezi barátainak, akik azokat cselekszik, amiket ő tanácsol nekik (15,14). A kérdés az tehát, hogy miért nevezte Jézus barátainak a tanítványait? Véleményem szerint azért, mert közölte velük mindazt, amit Istentől hallott. Jézus szabadon élt – korának gyakorlatától eltérően – az Isten nyújtotta lehetőségekkel s ezért vált a bűnösök barátjává. Ez a barátság nem valami külsőség, hanem éppen a lelkiség kérdése. Az a fontos tehát, hogy Isten akaratának cselekvőivé váljanak a barátok, s ennek alapfeltétele, hogy higgyenek Jézus szavaiban s cselekedeteik árán meghozzák a várt gyümölcsöket.

A **mi barátainkról** való felfogásomat evangéliumi alapon a vőlegény és barátja képével érzékeltetem. A vőlegénynek az a barátja, aki ott áll mellette és nemcsak hallja a barát szavát, hanem vele is örvendezik (Jn 3,29.). A vőlegény barátjának elsőrendű feladata a menyasszonyszerzés volt Jézus korában, aki egyben előkészítette a lakodalmat is. Erre a tisztségre azonban csak az volt alkalmas, aki mindenben a vőlegény érdekeit képviselte. Amikor a házasságkötés megtörtént, a barát munkája véget ért. Ha igazán jó barát volt, akkor a szíve megtelt örömmel, hogy a vőlegény és a menyasszony boldog.

Keresztelő János és Jézus viszonyában is így volt ez és az előbbi nagysága akkor vált láthatóvá, amikor lealacsonyította magát Jézussal szemben. Érthető, hiszen a felkelő nap fényében elhalványulnak a csillagok. A barátok ese-

tében nem félreállásról, vagy rosszabb esetben megalázkodásról van szó, hanem teljes lelkiséggel, odaadóan elvégezni mindazt, ami a barát örömét szolgálja, más szóval készíteni a barát örömeinek útját. A *Példabeszédek* könyve úgy fogalmaz, hogy a „*susárló elválasztja a barátokat*” (16,28.). Önkéntelenül is adódik a kérdés: Miért bontjuk fel a megkötött barátságainkat? Néhány okot felsorolok, ami természetesen csak a részlegességet tükrözi.

A **megpróbáltatások** enyhébb és egészen durva megnyilvánulási formáival találkozunk a Bibliában, de a mindennapi életben is. Amikor **Jób** személyére nézünk, azt az enyhe formát találjuk, amikor a barátok csúfolják a szenvedőt (16,20.). A **zsoltáros** viszont azért panaszkodik, mert szerettei és a barátai éppen a csapások idején félreálltak mellőle (38,12.).

A megpróbáltatások **keményebb** változataival akkor kell szembenézniük a barátoknak, amikor eláruháznak egymást (Lk 21,16.), majd üldözést, sőt akár halált is el kell szenvedniük. Éppen Jézus biztat azzal, hogy az üldözések is mind javunkra lesznek, mert azok által olyan ismereteket szerezhetünk, amelyeket máskülönben nem lehetett volna elsajátítanunk. Az bizonyos, hogy kiszolgáltatottságunk nagymértékű lesz, de az isteni gondviselés felől mindenki biztosítva van, mely életünk legapróbb részleteire is kiterjed, csak éppen állhatatos kitartással vállalnunk kell ezeket a nehézségeket.

A **halálra** vonatkozóan pedig Jézus mint barátainak mondja, hogy ne féljete azoktól, akik a testet ölik meg, mert a lelket meg nem ölhetik (Lk 12,4.). Végül, de nem utolsó sorban arra is oda kell figyelni, hogy a zsoltáros véleménye szerint, akár Isten is elszakíthat bennünket barátainktól, de azt önkényesen, a mi beleegyezésünk nélkül biztos nem teszi meg.

A barátságok felbontásának második okát a **bizalmatlanságban** látom, s ezt a kérdést teljes mértékben alátámaszthatom Mikeás, vagy Jeremiás kijelentésével, akik azt javasolják, hogy ne higgyenek a barátban (Mik 7,5.), vagy mindenki őrizkedjen a barátjától és egyetlen atyafiának se higgyen, mert minden atyafi törbe csal és minden barát rágalmazva jár (Jer 9,4.). Hogy létezik bizalmatlanság, az vitathatatlan, csak éppen az a további kérdés, hogy ilyen esetben el lehet-e érni azt a lelkiséget, amit egy igazi barátságnak nyújtania, gyakorolnia kell?!

Az élet mindennapi dolgaival való szoros barátságkötés a Szentírásban állandó ellenkezés Isten akaratával. Nem ez a szembenállás, hanem a mindennapi küzdelem az, ami megteremti a barátok között az **irigységet**. Általában az emberek, de még inkább a barátok óriási tévedésbe esnek akkor, amikor társaikat amiatt irigylik, hogy azok anyagi feltételeiket sokkal jobban elő tudják teremteni s nem arra figyel-

nek, hogy mit ír elő a szeretet parancsa. Nem a szegények és gazdagok harcáról volt és van szó a mindennapi kenyérért, hanem az élvezetek kielégítéséről, amit egyre jobban felfokoz az előállt sikertelenség s ezt mintegy betetőzi az előbbiekből fakadó irigység. A felsorolást folytatni lehet...

Jó, hogy vannak **visszautak** is a baráti kötelek újra rendezésére, amikor nemcsak sorainkat, hanem érzelmi kötelékeinket is újraerősíthetjük. Olyan bibliai példával is találkozunk Jéhu és Akháb esetében, amikor az előbbi a másik családját kiirtotta, de az örökösnek felajánlotta (Jonadáb) barátságát. A **megbánás** hangja nem érződik a kérdésben: *Vajon igaz-e a te szíved az én szívemhez?* Ennek ellenére azonban kezet nyújtottak egymásnak. A mi eseteink sokkal másabbak és könnyebben megoldhatóbbak is. Mi kell tehát az újrendezésben ismét szerepet játsszon ahhoz, hogy a kísérlet sikeres legyen? Mindenek előtt a feleknek tudomásul kell venniük azt, hogy a barátságban **egyenlőség** van. Jézus nemcsak az emberek közötti válaszfalakat bontotta le, hanem még inkább a barátok között. Meg kell értenie minden barátnak, hogy aki lágyan viseli magát az ő dolgában, testvére annak, aki bennünket tönkre tesz (Péld 18,9.) s nem engedheti meg magának senki, hogy passzívan viselkedjen a másikkal szemben. Magatartásunkban mindig önmagunkat kell adnunk azért, hogy építően hassunk a barátunkra.

A **baráti nyíltság** a következő feltétel, amelyet nem szabad és nem lehet mellőznünk. Isten úgy beszélt Mózesrel színről-színre, mint ahogy az ember szokott beszélni az ő barátjával (2 Móz 33,11.) s ez mindenképpen feljogosítja a barátokat arra, hogy egymással szemben csakis a nyíltságot gyakorolják. Severus is arra tanította Marcus Aureliust, hogy ne adja fel a barátok szeretetébe vetett jó reményét és bizalmát. Severus nem titkolta, ha barátai szemrehányást érdemeltek tőle, viszont nekik sem kellett találgatniuk, hogy mit akar, vagy mit nem akar, mert az nyilvánvaló volt. (Téka: Marcus Aurelius Elmélgései / 55. old.)

El kell fogadnunk, hogy a barátoknak komoly **kötelességeik** vannak egymással szemben. Jézus a királyi menyegző példázatában (Mt 22, 12) merészen megkérdezi, hogy *barátom mi módon jöttél ide, amikor nincs menyegzői ruhád?* A kérdés akkor válik érthetővé, amikor megtudjuk, hogy a második meghíváskor nincs személyválogatás szegény és gazdag között, de a meghívott felelősségéhez hozzátartozik, hogy tisztességesen jelenjen meg az ünnepélyt szervező előtt. A példázat szerint, aki meghívót kap Isten országa örömebe, annak tudnia kell azt is, hogy ez kötelességek teljesítésével is jár. A barátságban nincs tehát személyválogatás, de a befogadottnak kötelessége tudni, hogy minek

köszönhetően él benne egy csoport barátságában, s aki osztozik egy barátság örömeiben, annak feltétlenül az örömszerzésre is oda kell figyelnie. Ezzel kapcsolatosan pedig kötelessége a meghívottnak azt is tudni, hogy a megérkezéskor az utolsó helyre üljön, és ott várja meg, hogy megszólítsa valaki: *Barátom, ülj fennebb!* (Lk 14, 7-11.) Ezt csak azért jó tudnunk, hogy amennyiben az első helyet választja a barát, előfordulhat, hogy szégyent kell elviselnie, amennyiben megkéri, hogy adja át másnak azt a helyet. A további kérdés az lenne, hogy miként kerülhető el a szégyen-érzet keltése, de még inkább elviselése.

A fenti kötelességek a kellemesebb jellegűek közé sorolhatók, ám vannak egészen más természetűek is. Igaz, ezek teljesítésének első követelménye éppen az, hogy el kell hangozzon egy **segítségkérés**. Amíg nem tud a barát, vagy nem tudnak a barátok a nehézségeinkről, addig nem lehet szó a segítségadásról sem. A kérések és adnak (Lk 11,5-9) alapon meg kell kérdeznünk egymást, hogy ki az közülünk, akinek vannak barátai és éjszaka kölcsönkérési szándékkal megkeressük valamelyiket és ne szolgálnánk ki egymást?! A hangsúly azon van, hogy szükségben kérnünk kell a baráttól. Ha az éhes, hozzánk érkezett barátunkat nem is fogadja el, de legalább a saját barátjára való tekintettel szolgálja ki. További vita tárgyát képezi az, hogy a **sajnálkozás**, vagy a **segítségadás** mellett foglal-e állást a barát?

Jóbnak is megérkezett három barátja, amikor meghallották, hogy mi történt, s eredetileg azt döntötték el, hogy egyszerre mennek be Jóbhoz azért, hogy vele bánkódjanak és vigasztalják őt. Felteszem a kérdést: *Mi hasznos, bánkódnunk a szenvedővel, vagy vigasztalunk őt?* Nyomban a második feleletet adnánk, de ez is csak részben fedi azt, amit meg kell tennünk egymásért. A vigasztalás részlegességet jelöl a megvigasztalással szemben. Megnyugtató, de mégis hiányérzete lehet a barátnak, mert szinte arra vár, amit Lázár esetében tapasztaltak a tanítványok (Jn 11,11.). Jézus azt hangsúlyozza, hogy Lázár, a mi barátunk elaludt. A mi barátunk rokonáról van szó és azért választotta a szóképet (elaludt), hogy segíteni tudja a halál borzalmát átvészelni és egyben alkalmat adjon nekünk arra is, hogy hitben növekedhessünk, és minden mögött felfedezhessük az isteni célt. Ez a kötelesség tehát azt hagyja meg nekünk, hogy ott legyünk a barát megvigasztalásában, de úgy, hogy az megfeleljen az általunk támasztott feltételeknek is.

A gazda azt kérdezi a háborgó munkástól, hogy: *Barátom nem cselekszem igazságtalanul veled, avagy nem tíz pénzben szegődtél-e meg velem?* (Mt 20,13.). Ha a barát kifogásolja a kapott „fizetséget”, áldozathozatalt, akkor abban már az irigység indulata vett erőt, hiszen annak kel-

lene örülnie, hogy hozzá is jó a barát. Amiképpen jutalomnak számít Isten országában, hogy annak munkásai lehetünk, amit azon felül kapunk az Isten gondoskodásához tartozik. Nem az a fontos tehát, hogy ki mennyit fáradozik a béréért, hanem az, hogy ne váljon reménytelené egyiknek a helyzete sem. A jutalom nem farizeusi módon, hanem Isten szeretetéből, reménységen felül érkezik az emberhez. Ha barátaink jutalmaznak meg, akkor nem a kapott ajándék, hanem a szeretet a mozgató rugó, s így a mérték már nem mennyiség, hanem minőség. Marcus Aurelius Apollónistól tanulta meg, hogy hogyan kell a barátainktól az ún. szívességeket elfogadnunk anélkül, hogy akár megalázkodnánk, akár pedig semmibevevésükkel figyelmetlenekké válnánk. (I. m. 53. old.)

Az **önfeláldozás** alapvető formája, amikor a barátokat gondozzuk. Ennek bibliai példája a Pál apostolé is, aki már fogoly volt ugyan, de őrizet mellett is megengedték, hogy barátai gondoskodásában részesüljön Rómában. (ApCsel 27,3.) Bizony komoly kötelességet jelent a barát számáról az, amikor gondjaiba veszi valamelyik rászorult barátját, és nagy „baj, ha az embernek nincs semmije és senkije, akiért hajlandó volna életét adni”. (Tolsztoj). Ezért tehát „nincsen senkiben nagyobb szeretet annál, mintha valaki életét adja az ő barátaiért”. (Jn 15,13.)

A barátság **gyümölcsei** mindenekelőtt a hála, melyben megköszönjük, hogy jó barátaink voltak, annak ellenére, hogy gyakran hajlandók

voltunk megsérteni őket, talán meg is tettük, de mégis itt lehetünk barátságukban, mert nekik köszönhetően barát maradhattunk. Drága gyümölcse az igazi barátságnak az *ima*, mellyel nemcsak a szükségben, hanem az örömben is megemlékezünk róluk. Végül, de nem utolsó sorban az *öröm* teszi áldottá a barátság gyümölcserléését, amikor egybehívjuk a barátokat és együtt örvendezünk.

Jézus *szeretettel* vállalt közösséget az elveszettekkel, de főképpen azokkal, akiket újra megtalált, hiszen mindenki a maga rendjén értéket képvisel, és nélküle hiányos lenne a „tábor”. Nekünk olyan Istenünk van, akinek nagy örömet szerez egy elveszett megtalálása. A barátok azért gyűjtik össze a tábort, hogy együtt örvendezzenek apró vagy nagy megvalósításaikon. Nem az a fontos, hogy egy elveszett, de megkerült kis értékű, vagy értékes tárgy fölött kell örvendeznünk, hanem az, hogy megvan a folytatóság. Az igazi barátok akkor örülnek, ha teljes a tábor. A további gyümölcsokról majd máskor beszélhetünk...

Jókívánság: „Szeretett barátom, kívánom, hogy mindenben jól legyen dolgod, légy egészséges, amint jó dolga van a lelkednek.” (3 János 2.) „Békesség néked!” (3 Jn 15.)

Megjegyzés:

- Írtam a barátság gondolatainak egybegyűjtése rendjén.
- Számomra is a „teljes tábor” Erdélyre terjedő.

Pap Gy. László

OLÁH ANDRÁS

az utolsó szó jogán

(Dávid Ferenc emlékére)

„ti nem vagytok bírám
mi dolgom hát veletek?
még nem tudjátok
hogyan nem a hatóság kardjával
hanem az Ige igazságával
s a lélek erejével kell harcolni
és menni, menni a kifulladásig
teleszívni a tüdőt tiszta levegővel
és telekiáltani a messze-visszhangzó hegyeket
mert akiket Isten megvilágosított
nem szabad hallgatniuk

aki voltam a magam erejéből voltam
de az Úr akaratóból
kiverhetitek bár alólam a szószerköl
szolgáló malomkövet
zárhattok dohos falak közé

összeroncsolhatjátok nyelvemet
az elvetett mag akkor is sarjadni fog
s akik ma keresztvíz alá tartják a csecsemőket
holnap a test igazsága helyett
a lélek igazságával szembesülnek majd

a szám elnémul hamarost
de ne örüljétek: phyrroszi győzelem ez
mert ember nem lehet embernek rabja
s miként szétrobbantja burkát ősszel a gesztenye
úgy Déva falai holnap újra leomolnak
kövessétek hát Krisztust az Ember fiát
higgyétek Istent – és szabaddá lesztek...”

Dávid Ferenc születésének 500. évfordulója tiszteletére
(UART)

TEOLÓGIAI MŰHELY

Dávid Ferenc világa (4. rész)

Az előző részben Carl Gustav Jung mélylélektani elmélete fényében próbáltuk megérteni az úrvacsora szimbolikáját. Ebből kiderült, hogy ez a cselekmény megjelenít egy bizonyos lelki folyamatot, amit a drámával, mint jelképpel való azonosulás által igyekszik előidézni. Ezt a folyamatot Jung-i kifejezéssel én-integrációnak nevezzük.

Továbbá, szó volt arról, hogy az unitárius címer ennek a drámának jelképes elemeit tartalmazza. Folytatnám az előző részt mindjárt egy fontos kiegészítéssel: a címerünkben lévő ama bizonyos kígyó tulajdonságai közé tartozik az is, hogy időnként levedli a bőrét. A kígyónak ez a rendkívüli tulajdonsága esetünkben az *újjászületést* jelképezi, illetve egy régi eszme új formában való megvalósulását.

Ez a kísérője tehát annak a lelki folyamatnak, amit az úrvacsora dinamikus formában kifejez, és az unitárius címer statikus formában magában rejt. A szellemi forradalom egyik legjellemzőbb élményéről van szó, nem véletlen tehát, hogy az újjászületés a reformáció korának központi témája. Így Dávid Ferencnél:

„Ebben az egyetlen magasságbeli Istenben, Krisztus atyjában, menny és föld teremtőjében (ApCsel. 17.) ezért erős hittel hiszünk, először is, mert csak egyedül ő üdvözített minket mérhetetlen irgalmassága szerint az újjászületés általi megtisztítás és a szent lélek megújítása által, melyet mireánk hűségesen öntött a mi üdvözítőnk, Jézus Krisztus által.”¹

Sajátos vonása a kereszténységnek, hogy amíg tudatosan, azaz látszólag a hagyományok megőrzésére törekszik, addig legfontosabb jelképe, az úrvacsora a belső fejlődést jelképezi... De miről is van szó, hogyan lehetne ezt a folyamatot leírni?

Az ember fejlődésben lévő élőlény, és ennek a folyamatnak bizonyos fokozatai vannak. Ahogy a fizikai test *formát ölt*, úgy bontakoznak ki a szellemi képességek is. Amíg viszont a fizikai adottságok megvalósulnak minden egyed élete folyamán, addig a szellemi képességek csupán mintegy lehetőségként bontakoznak ki; azok teljes megvalósulása az egyetemes szellem-történethez tartozik.²

¹ Rövid magyarázat, 50. (In Dávid Ferenc, *a megfeszített Jézus Krisztus szolgálja*, 2010.)

² Erich From: *Man for Himself*, Fawcett Publications, 1967, 86. oldal.

Itt kell említést tennünk a pszichoanalízis egy újabb kiemelkedő alakjáról, *Erich Fromm*-ról, a *humanisztikus lélektan* képviselőjéről. Fromm a fejlődés célját: az ember ideáját igyekszik meghatározni,³ ugyanakkor az egyéni lélektant összeköti a társadalomlélektannal,

hangsúlyozva, hogy a kettő egymástól elválaszthatatlan.⁴ Elméletének különös jelentősége van a humanizmus hagyományait öröklő unitárius gondolkodás szempontjából is.

A Dávid Ferenc eszméihez kapcsolódó utalásokat lábjegyzetekben jelölöm a továbbiakban, itt most csupán egy idézet az előző gondolathoz: „... míg minden emberi lény magában hordozza az összes emberi képességeket, addig életének rövidege nem teszi lehetővé ezek teljes kibontakozását, még a legkedvezőbb körülmények között sem. Csupán akkor tudna részeseülni a történelemben megvalósuló beteljesülésben, ha életének ideje azonos lenne az emberiség életével.”⁵

Amint a kutató elme előtt feltárul a világmindenség természete, úgy változnak a civilizációs körülmények, hiszen a megértés változást idéz elő, a változás pedig újabb szintű megértést tesz lehetővé. Egymással kölcsönhatásban halad a folyamat előre.

Ez csak akkor válik érthetővé, ha tudatára ébredünk egy „külső” és „belső” valóságnak. Ébren és álomban, az emberben a belső valóság érzések és megérzések folytonos hullámvászában keresi a külső valósággal a kapcsolatot. A szellemi megszületés jelensége zajlik:⁶ az elemi energiának a felsőbb tudati szinten való integrálódása. Folyamatában az ösztönös érzések sejtésekké, a sejtések összege egy magasabb szintű *én-képpé* áll össze. És mivel az „én” és a „valóság” a tudattalan szintjén egy és ugyanaz – így az új én-kép új *valóság-képet* is jelent.

³ I.m. 54. oldal.

⁴ I.m. 90. oldal. (Illetve: *Menekülés a szabadság elől*.)

⁵ I.m. 51. oldal.

⁶ I.m. 97–98. old.

Amint a kígyó új formában jelenik meg, mint egy új ruhát öltve, úgy *test*-esül meg, azaz valósul meg egy *elképzelés*. Ime, hogyan fogalmazza meg nyelvünk *képletesen* is a lelki teremtés dávidferenci filozófiáját...⁷

Az ember tehát érzéki-tudati szinten egy ilyen teremtési folyamat alanya, amelynek bizonyos szakaszait megelőzi egy intuitív *elképzelés* arról, hogy *mi vagyok*.⁸

Az *elképzelés* a kultúrában időről-időre *jel-képben ölt testet*, amint Jézus Krisztus is a *testet öltött lelki jelkép* Dávid Ferenc számára. Az úrvacsorai „test-kenyérrel” való azonosságot felváltja egy magasabb szintű jelkép, azaz: *én-tudatosság*.

Ez azt is jelenti, hogy ennek a folyamatnak kulcsfontosságú eleme a *disztinválás* képessége. Az emberben benyomásai alapján ölt testet a világ, amit a kultúra és azon belül a család alakít ki. Ezért legfontosabb próbatétele a szellemi fejlődésnek, hogy el tudjunk szakadni a „régibevett szokástól”, az „atyák tanításától”, és el tudjuk különíteni a benyomást a valóságtól – vagy ahogyan Dávid Ferenc mondaná: a testieket a lelkiektől.⁹

Egy alacsonyabb szintű azonosságot csakis egy felsőbb szintű azonosság tudja felváltani, amint a kötődést a szeretet.¹⁰ Mindezek fényében tudjuk igazán értékelni, hogy Dávid Ferenc filozófiáját erre a bizonyos kettősségre alapozza. Ez az ő lélektani alapvetése, amiből minden egyéb következik:

Hogy pedig ezeket [a külső és belső teremtést] nyilvánvalóbban megérthessük, rendszerbe foglalva, cikkelyenként kell megmagyaráznunk.

Legelőször: miben áll az ő és új világ teremtése.

Kétféle születés.

Két Ádám.

Két élet.

Két halál.

Két feltámadás.

Két körülméltelkedés.

Két Jeruzsálem.

*Az Ó és Újtestamentumnak a különbségei, stb.*¹¹

Az ember lelki karaktere határozza meg, hogyan látja a világot. Hogy ez mennyire így van, az előbbi idézetben említett ó és új világ teremtésének a különbségéből derül ki. Dávid Fe-

⁷ Akkor döbbenünk rá a jelkép fontosságára, amikor olyanról hallunk, hogy valaki csonka családban nőtt fel, és nem kapott apa-, illetve anya-képet. Ezért az ilyen ember nem *kép*-es, azaz *képtelen* normális életet élni.

⁸ II. Móz 3.14

⁹ V.ö. Erich Fromm: *Birtokolni, avagy létezni?*

¹⁰ V.ö. Erich Fromm: *A szeretet művészete*

¹¹ Rövid útmutatás, 17.

rencnél az „ó világ”, az Ótestamentum világa, de az Antikrisztus-pápa korabeli világát is jelenti. Ez a „testi világ”, amely a lelkieket is az anyagiakban látja, ezért a kettőt nem tudja megkülönböztetni. Ez az az állapot, amikor mintegy „lepel” takarja el a tudat elől a lelki valóságot:

Őelőttük lepel volt, ami miatt a Krisztus ábrázatának dicsőségét nem láthatták.

Ennek következménye a szellemi vakság, és mindenféle „lelki nyavalya”. Az új teremtés tehát az Antikrisztus leplének lehullása, amely egy új világ teremtését jelenti:

*„Ezeket hogy megújítsa, avagy újjáteremtse, jelent meg a Krisztus. Új eget és földet teremt, megújítva azokat bennünk. Mi magunk vagyunk, akiket újjáteremtett...”*¹²

A világ és az ember újjáteremtése annyira összefügg, hogy Dávid Ferenc szerint még a mennybéli angyalok is részesülnek belőle, az Istennel való kibékülés aktusa által.¹³

Az anyagiasság problémája a mi világunkat is jellemzi. Kultúránk technikai fejlettsége szakosította az életfenntartó tevékenységet. Minél fejlettebb egy kultúra, annál inkább érezhető az, hogy az emberek a természettől elszakadva, fizikai vagy szellemi munkakörükbe „betokosodva” élnek és árulják adottságaikat. Avagy, mint Erich Fromm képzeletében: ülnek, mint bevásárló „szatyrok” egy üzlet polcain, és igyekeznek megfelelni a vásárlók ízlésének.¹⁴

A probléma tehát ott kezdődik, mikor az „én” a külső tulajdonságokkal azonosul: az vagyok, amit anyagiakra tudok váltani, azaz amivel el tudom adni magam.

Ez a probléma tehát – más formában ugyan – de most is jelen van. A testi-szellemi adottságok ilyen módon való anyagiasulása egy modern kori „Antikrisztus-világ” formájában ölt testet. Ebben a világban ugyanis a reklámok filozófiája szerint minden a külsőségeken múlik. Ha megszemélyesítenénk e filozófia „alkotóját” szólhatnánk akár mi is Dávid Ferencsel:

*Ítéld meg azért te, atyámfia, keresztény, hogy vajon igaz-e a tanítása a mi Istenünkről és a Krisztusról annak, aki Atheos, azaz hamis Isten, avagy Isten ellen való és Antikrisztus?*¹⁵

„Antikrisztus” ugyanis az, ami (avagy aki) anyagiassága által a lélek ellen van, azt elfojtja.

¹² Rövid útmutatás, 18.

¹³ A „menny” lélektanilag a felettes én, az ideák világa. Ez tekinthető az asztrológia lélektani alapjának is.

¹⁴ Erich Fromm, *Man for Himself*, 78.

¹⁵ Rövid magyarázat, 28.

Amint láthatjuk, vallásalapítónk filozófiájában „a Krisztus” maga a belső én, a lélek jelképe, amint az kiderül akkor is, amikor a pénzért árult bűnbocsátó-cédulákra, avagy az említett „test-kenyérre” hivatkozik. Azokat ugyanis „koporsóknak” nevezi, amelyekből „a Krisztust” Luther ill. Zwingli tanításukkal elkezdtek „kiszabadítani”.

Leírja továbbá, hogy a reformáció folyamatában „erdélyi szolgatársaival együtt” ezen is túlment, és most már az utolsó koporsón, a háromság hamis dogmáján van a sor. Ez ugyanis azt tanítja, hogy az isten az emberi természetet csak látszólag öltötte magára, és úgy lakozott benne, mint valami „tokban”.

Dávid Ferenc hangsúlyozza ezzel szemben, hogy Jézus Krisztus, aki „a szűztől született” „növekedett bölcsességben és testben, éhezett, szomjazott, fáradozott”, végül „szenvedett és meghalt”.

Hogy ő az Atyától különbözik, az egyértelműen kiderül a szentírásból, ahol ő maga hívja Istent így: „Atyám!”

*Nem-e még a Krisztusnak is, ki minden bűn nélkül volt, az ő fejére, az Atya Istenre volt szüksége, hogy lelki képességeket nyerjen, lélekben beteljesüljön, irányítást, bátorítást kapjon, növekedjék testben és bölcsességben?*¹⁶

Az előző és az utóbbi idézett gondolatot összehasonlítva kiderül továbbá, hogy a kettős természet mégis ott húzódik vallásalapítónk elképzelésében, viszont egy nagy különbséggel: az utóbbi egy élő, szenvedő, lelki képességekkel rendelkező ember ideájában ölt testet. Ezáltal Dávid Ferenc elindult az isteni eszme humanizálása fele.

Vallásalapítónk középkori humanizmusát sorozatunkban Freud, Jung és végül Fromm munkásságával hoztam összefüggésbe. Dávid Ferenc világa, ill. humanizmusa és a mai értelemben vett humanizmus között viszont van egy nagy különbség: míg egyfelől a tekintély lelki alapjainak felszámolására törekszik, másfelől ugyanezen tekintély előtt – egy másik szinten ugyan – de igyekszik meghajolni.

Összefoglalásként még néhány további adalék. Az előző számban a szentháromság lélektani értelmezésével foglalkoztunk. Meg kell jegyezni, hogy Dávid Ferenc ezt az elképzelést nem vallotta, habár úgy tűnik ismerte ennek középkori változatát.¹⁷ Feltételezem, hogy

¹⁶ Rövid magyarázat, 29.

¹⁷ Jung említést tesz egy műről: *Liber de Spiritu et Anima*, amely a szentháromság középkori lélektani értelmezését ismerteti. (*Psychology and Western Religion*, 42.)

erre utal ugyanis a háromság dogmájának kritikájában:

*Nem más ez, mintha azt mondanád, hogy egy lélek három testben egyaránt jelen van, avagy – amiképpen némely tévelygő tanítók mondják – hogy egy lélek háromféle tehetségében különbözik.*¹⁸

Ennek ellenére elindult egy olyan úton, amelyen kortársai már nem merték követni: az Isten emberré válásának útján.

Ez a humanizmus a mindenkori tekintélyelvű, hierarchikus társadalmi rend lélektani alapját veszélyezteti, amely a nyugati kultúra létalapját képezte további századokon át.

Talán ezért is maradt elszigetelt jelenség Dávid Ferenc vallása. Erdély vezető reformátora fejében majd egy fél évezreddel ezelőtt kezdett körvonalazódni egy olyan eszme, amely csak egy demokratikus társadalmi kultúrában bontakozhat ki.

Ezt láthatjuk a humanisztikus mélylélektan filozófiájában, amely az értelem és érzelem egységének újabb fokozatát képzele a fejlődés végcéljában. A demokratikus társadalmi forma és benne a családi modell: férfi és nő viszonyának változása is előre vetíti ezt a célt.

Hogy Dávid Ferenc világa távol áll a miénktől? Ez így igaz, és ezt ott is érzékelhetjük, amikor a nőt korabeli kifejezéssel *asszonyállatnak* nevezi. Még nyilvánvalóbb ez a korszakokat átívelő különbség, mikor ezt írja:

*Jegyezzétek meg, hogy minden férfiú feje a Krisztus, az asszony feje a férfiú, Krisztus feje pedig az Isten.*¹⁹

Férfi és nő közötti ilyen hierarchia nem is olyan régi emlék... Ez a különbségtétel azonban úgy tűnik el a történelmi fejlődés folyamán, ahogy a tekintélyelvű kultúrából haladunk egyre gyorsabb léptekkel a demokratikus felé. Mielőtt tehát hátat fordítanánk ennek az ősi világnak vessünk még egy pillantást rá:

Az „asszonyállat” kifejezésben újabb példáját láthatjuk a magyar nyelv rejtett mélylélektani bölcsességének, ugyanis Dávid Ferenc világában Isten lényegére is az „állat” szót használták őseink...²⁰ Ők azt is vallották, hogy: „In gremio matris sedet sapientia patris.”²¹

Gazdag Árpád

¹⁸ Rövid magyarázat, 19.

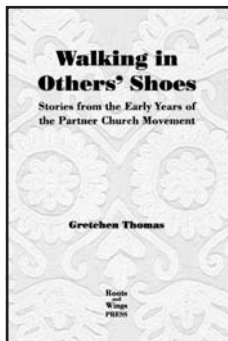
¹⁹ Rövid magyarázat, 56.

²⁰ „Egy állatú, három személyű Isten” Utalás ugyanakkor Jung elméletére: „anima” = a férfiben jelenlévő női lélek. A latin: animal, anima = élőlény, teremtmény, állat.

²¹ „Az anya ölében ül az apa bölcsessége.” C. G. Jung: I.m. 58. oldal.

Könyvbemutató

Walking in Others' Shoes

(Más bőrébe bújva) 2. rész

Szabadságot tanulunk zárt ajtók mögött

Első látogatásom idején nem győztem csodálkozni azon, hogy hogyan élnek a homoródszentmártoni unitáriusok 1920 óta, amikor Erdélyt elcsatolták Magyarországtól, és odaadták Romániának, és hogyan élték át a borzalmakat 1947 óta, amikor Románia a szovjetek szatellit-államává vált. Látogatásom minden napján – inkább minden óráján – felmerült egy-egy számomra elképesztő részlet, valahányszor feltettem egy teljesen ártalmatlannak tűnő kérdést: egészségbiztosításról, egyházpolitikáról, iskoláról, rendőrségről, gyerekekről, népi táncról, demokráciáról, autóbusz járatról, sajtóról, könyvtárról, újságokról, vagy éppen elektromos áramról. Sok minden abból, amit megtudtam csodálatos volt; ugyanakkor nagyon nehéz volt a sok megtudott borzalmat felfogni, és közben folyamatosan mosolyogni. Nehéz volt elhinni a zaklató válaszokat, melyek az én tapogatózó kérdéseimre jöttek, amikor csodás júniusi napsütés vett körül, a friss kerti termékek bősége, és az „új idők” vidám szelleme. De – mint az utólag kiderült – mindaz, amit akkor megtudtam, csak a jéghegy csúcsa volt. (38. o.)

Miközben Józseffel mendegéltünk Székelyudvarhely egyik járdáján, láttuk, hogy tömeg gyűlt össze előttünk, kicsit lejjebb az úton. József azonnal feszültté vált, és hirtelen elhallgatott. Én meg csak mentem, és beszéltem, és észre sem vettem a rendőröket, akik az utca másik oldalán kiszálltak az autóból. Helyesebben mondva érzékeltem, hogy ott vannak, csak éppen semmilyen módon nem hatottak rám. József elkapta gesztikuláló kezem, lehajtotta az oldalam mellé, és azt mondta:

Gretchen! Nézz a lábad elé, maradj csendben, és tégy úgy, mintha itt sem lennél.

Rájöttem, mennyire különbözően éltünk a világban: én úgy tekintek a rendőrökre, mint védelmezőkre (legalábbis az én fajom, korom, és gazdasági állapotomban lévő nőkkel szemben), ellentétben Józseffel, aki ellenségnek látta őket. Az én Észak-amerikai bizalmam a demokratikus gyakorlatban szöges ellentétben állt a

romániai magyarok cinikus utálatával intézmények, és kormányrendeletek iránt, melyekkel naponta szembe kellett nézniük. A Securitate leégett székhelyével szemben, az utca másik oldalán, Székelyudvarhelyen arról beszélgettünk és viccelődtünk, hogy mennyire különbözőképpen gyakoroljuk vallásunkat, és éljük meg elveinket. A mi Észak-amerikai laza gyülekezeti szövetségünk összehasonlítva az ők szorosan szőtt egyházukkal; vallásszabadságunk, és lehetőségünk, hogy életünket magunk kormányozzuk, ellentétben az ők szoros kötődésükkel a hagyományos gyakorlathoz, gondosan őrizve azt, nehogy elveszenek. Pár Romániában eltöltött nap után rájöttem, hogy el kell távolítsam amerikai szemellenzőimet, és át kell rendeznem értékeimet.

A *Looking for George: Life and Death in Romania* (George-ot keresve: élet és halál Romániában) című könyv (Helena Drysdale memoárjai az 1979 és 1991, Romániában töltött időszakáról) előszavában, Tobias Wolff a következőket írja:

„Még az úgynevezett forradalom után is... nehéz áttörni az emberek bizalmatlanságát és paranoiáját, amikor egy kerek történetet szeretnénk kipróbálni valakiből. A románok számára minden kérdés, minden kérdező gyanús; és jó okkal. A Securitate beférkőzött a romániai élet minden területére, és semmi sem volt számukra szent: sem barátság, sem család, vagy bárkinek az otthona... Egy olyan országban, ahol gengszter bandák vezettek... még ha nem is volt valaki [lakása, munkahelye] bepoloskázva, akkor is azt hitte, hogy lehallgatják, és az eredmény ugyanaz volt.” (39. o.)

Devla Murphy, egy brit útleíró, ugyanakkor járt ott, amikor én első látogatásomat tettem Erdélyben. A *Transylvania and Beyond* (Erdély, és ami mögötte van) című könyvében a következőket írja:

„Minden nappal jobban és jobban tudatosodott bennem, milyen komoly, hosszú távú gondokkal kell majd Romániának szembenéznie. Évtizedek kell majd elteljenek ahhoz, hogy az ország összeszedje magát. Nehéz lesz egy olyan oktatási rendszer után, melyet arra építettek, hogy a gondolkodást megbénítsa. Egy olyan

művészi és intellektuális élet nyomán, melyet elnyomott a cenzúra. Egy olyan jogrendszer után (ha egyáltalán lehet jognak nevezni), melynek alapja a terror volt. Egy olyan gazdasági rendszer után, mely egy megalomániás törekvésein alapult. Egy olyan családi élet után, melynek alapja az élelem és gyógyszerek megszerzése volt. Egy olyan szexuális élet után, mely mindenféle bizarr korlátozáson alapult.” (40. o.)

Az 1989-es megmozdulás idején a székelyudvarhelyi polgárok kiszabadították a Securitáténál fogva tartott embereket, és elfogták, majd megölték a Securitate főnökét. Égett papírdarabkákat hordozott a szél, amint egyik szobából a másik után gyújtották meg a dokumentumokat, meg a magnófelvételeket. Aztán leégett az egész épület. Vajon az emberek gyújtották fel azért, hogy minden dokumentum, mely az épületben volt elégjen, és soha, senki ne használhassa fel többé ellenük? Vagy éppen a Securitate emberei gyújtották fel, hogy minden ellenük szóló bizonyíték eltűnjön most, hogy a politikai mérleg nyelve nem az ő oldalukra húzott? (41. o.)

Ceausescu ideje alatt voltak unitárius lelkészek, akik a kormány ellen buzdítottak, és voltak unitárius lelkészek, aki kollégáikról jelentettek. Valahányszor kiengedtek a börtönből egy lelkészt a kollégák és a gyülekezet nem bízhatott meg többé benne, mert szabadon engedésük ára gyakran az volt, hogy aláírták: információt fognak szolgáltatni a Securitate számára.

Álltunk, és a Securitate épületének leégett maradványait néztük. Senki sem méltatlankodott, hogy elálljuk az utat a járdán. Teljesen idegen emberek a Securitate által elkövetett gonoszságokról akartak nekem mesélni. Elmondani tisztjeik és ügynökeik hogyan tették tönkre életüket, hogyan tiportak el mindenféle emberi és civil jogot. És újraélték az öt hónappal azelőtti heteket, amikor a temesvári „forradalom” kiterjedt a többi városra is, olyanokra is, mint Székelyudvarhely.

Egy nagypapa, aki elhaladt a járdán megállt, csak hogy megbizonyosodjon: „jól értem a dolgokat”. A következőket mondta:

Ha a mostani kormány egyetértett volna azazal, hogy a Securitate átkozott fekély volt Románia történelmében, ezt a szénné égett épületet kulturális központtá alakíttatta volna át. De nem, ez a hely félelmetes és borzalmas emlékeivel megint csak egy rendőrkapitányság lesz. Figyelemre méltó pillanatokot éltünk át tavaly decemberben: hatalmas feszültség, mélységes félelem, sok-sok bánat, és nagy öröm váltakoztak. Mi már nem fogunk megélni még egyszer hasonló pillanatokot, de olyan erős szomjat

hagytak maguk után, melyre mindig is emlékezni fogunk.

Ha az Észak-amerikai unitárius univerzalistáknak lenne mottójuk, valami olyasmi lenne, ami Dávid Ferenc kedvenc textusára emlékeztetne: János evangéliuma, 8, 32: „És megismeritek az igazságot, és az igazság szabadokká tesz titeket.” Ezzel ellentétben József azt mondta nekem, hogy az erdélyi unitáriusok jelképe a békegalamb, melyet körbeölel a farkába harapó kígyó. Ez Jézus azon tanítását tükrözi, mely írva található Máté evangéliumában, 10, 16: „Ímé, én elbocsátlak titeket, mint juhokat a farkasok közé; legyetek azért okosak, mint a kígyók, és szelídek, mint a galambok.” Meglepődtem azon, hogy egy egyháznak lehet olyan mottója, vagy jelképe, mely arra tanít, hogyan kell az ellenséggel bánni. Eszembe sem jutott volna, hogy egy egyház ezt is felveheti céljai közé. De az erdélyi unitárius egyház felelőssége hosszú idő óta és még manapság is az, hogy megtanítsa tagjait az ellenséggel sikeresen bánni. Popa Gabriellától tudtam meg mi volt a Ceausescu időkben az iskola és a templom szerepe. Ő József angoltanára volt, aki Székelyudvarhelyen lakott. A pünkösdi hosszú hétvégének nagy részét nagylelkűen azzal töltötte, hogy nekem tolmácsol, amikor Józsefen kívül bárki mással beszélgettem. Én voltam az első angol anyanyelvű személy, akivel életében valaha is személyesen beszélt. A következőket mondta:

„Amikor egy társadalom összeomlik úgy, mint most a román, a civilizáltság csak azokban marad meg, akikben a hitnek és nyelvi kötődésnek erős gyökerei vannak. Ceausescu tudta ezt, és háborút viselt a mi hitünk, a mi nyelvünk, és a mi történelmünk ellen. De mi erősebbeknek bizonyultunk, mint ő és az ő háborúja.”

És Gabriella nem metaforikusan beszélt, amikor azt mondta, hogy Ceausescu háborút viselt az erdélyi hit, nyelv és történelem ellen. Ceausescu idején tilos volt a magyar kisebbség és Erdély Osztrák-Magyar monarchia alatti történelmét tanítani. Azért volt ez így, mert amint Ceausescu mentálisan egyre kiegyensúlyozatlannabbá vált, mind inkább fontosabbá vált számára, hogy meggyőzze a világot: 1920 előtt sohasem laktak magyarok Románia mostani határai között. Ez égbekiáltó, hiszen magyar családok generációkon keresztül éltek egy helyen, és dolgozták meg ugyanazt földterületet Erdélyben, folyamatosan, közel ezer éven át. Azért, hogy kitöröljék a magyar Erdély fogalmát, valamint emlékét is a térképről, összeállítottak egy hosszú listát a tiltott könyvekből. A legtöbb vallásról és Erdély történelméről szóló könyv volt. (A vonaton utazó zarándokok, akikkel Robin meg én találkoztunk, olyan könyveket hoztak be Romániába, amelyek rajta voltak ezen a lis-

tán.) A magyar nyelvű bibliákon kívül a kormány elkobozott sok más könyvet és vallással kapcsolatos tárgyat is: úrvacsorai kelyhek, zászlók, címerek, mind olyan tárgyak, amelyeken magyar felirat, vagy jelkép állt. Ha valaki ilyen tárgyakat eladott, olvasott, vagy használni mert, fennállt annak lehetősége, hogy kihallgatják és bebörtönzik. Az oktatási osztály ál-történelemkönyveket adott ki, melyben meghamisították mind Románia, mind pedig Magyarország történelmét. Ezek a hamisítványok a kilencvenes évek elején még mindig nagy számban voltak kaphatóak a helyi könyvüzletekben. Azon töprengtem, hogy vajon Popa Gabriella férje, középiskolai történelemtanár, hogyan kezelte ezt a problémát. A hölgy, akivel Homoródszentmártonban találkoztam, úgy oldotta meg, hogy asztalterítőket, párnahuzatokat és másfajta kézimunkát készített; úgy hívták „felforgató hímzés”; olyan mintákat varrtak bele, mint például a magyar tulipán, vagy a magyar zászló színei.

Végül sikerült megértenem, hogy a nyolcvanas évek végére a románok valóban háborúban álltak a magyar kisebbséggel. A lakosság többi részét manipulálták, hogy gyűlöljék a magyar kisebbség tagjait. Sok hibája volt a rendszernek, és kellett valaki, akit mindezekért hibáztatni lehet, így aztán a Ceausescu rezsim rendszeresen a romániai magyarokat hozta elő bűnbaknak. Ennek reakciójaként a romániai magyarok már nem csak a kormányt, de a romániai románokat is gyűlölték. És ez a politikai erők által táplált gyűlölet nem pusztán a képzelet műve volt, és egyáltalán nem lehetett eltúlozni. A San José-i gyülekezet két tagja, amikor első romániai testvér-egyházközségi látogatásuk után éppen kiutaztak Romániából, beszélgetésbe elegyedtek egy román fiatalemberrel. Amikor elmondták neki, hogy romániai magyaroknál tartózkodtak, a fiatalember tényként szögezte le: „Tudják, mindannyiukat le fogjuk gyilkolni.”

Romániai románok nagy számát kényszerítették, hogy elköltözzenek otthonaikból, és Erdélyben telepedjenek le, vagy más olyan területen, ahol eleget kellett tenni Ceausescu kívánásának: az ország minden részében a románok legyenek nagyobb számban. Több magyar is elmondta, hogy ezek a betelepített románok „már szívesebben élnek Erdélyben, miután látták, hogy mennyivel jobb itt, mint Bukarestben, vagy Románia déli részén.” Gondolom, „amerikai gondolkodásmódomhoz” tartozik az is, hogy megkérdőjelesem, vajon tényleg boldogan és ellenérzés nélkül élnek új helyükön olyanok, akiket kényszerítettek arra, hogy elhagyják otthonaikat.

Még mielőtt otthonról elindultam, egy Berkeley-ben élő unitárius univerzalistától – aki Romániából adoptált ikreket – tudtam meg a román valóság egy másik nyugtalanító mozzanatát. Nevezetesen azt, hogy Romániában az egészségbiztosítás az ember ellensége lehet. A román egészségbiztosítót használták fel büntető eszközként többek között arra is, hogy Ceausescu gyűlölt „dekrét-baba programját” gyakorlatba ültessék. E szerint a program szerint a terhesség-megelőzés és megszakítás tiltva volt olyan párok számára, akiknek kevesebb, mint öt gyerekük volt, azért, hogy gyors népesezés legyen elérhető. Ennek eredményeként sok nő vetette magát alá illegálisan elvégzett terhesség-megszakításnak, hatalmas árak mellett, veszélyes, megalázó körülmények között. Ceausescu terve az volt, hogy Románia népességét azonnal 19-ről 25 millióra emelje, azért, hogy elegendő munkás legyen egy – a valóságtól teljesen távol álló – cél érdekében, hogy Románia nagyon rövid idő alatt egy modern, ipari állammá váljon. A „hős anyákat”, akik tíz, vagy annál több gyermeket szültek és neveltek fel, elhalmozták dicséretekkel, mert „a szocializmus számára szaporodnak”. Büntető adókat vetettek ki az olyan párokra, akiknek kevesebb, mint öt gyermekük volt, és azok a nők, akik nem maradhattak terhesek, havonta kellett a megalázó nőgyógyászati vizsgálatokon részt vegyenek, a „baba-rendőrség” felügyelete alatt. A születési ráta nőt: 6,1 ezrelékről 1966-ban, 18,1-re 1967-ben, 17,1-re 1968-ban, és 13,2-re 1969-ben. Egyik eredmény az volt, hogy sok pár halogatta a házasságot, vagy összeházasodtak, de nem éltek együtt. Amíg kifejlődött a terhesség-megelőző tabletták feketepiacja, az asszonyok sokszor meghaltak a titokban bevett szerek miatt, és túl sok szülő kényszerült arra, hogy gyermekét beadja állami gondozásba akkor, amikor már nem volt képes előteremteni az alapvető élelmiszereket sem számára.

Az egyik oka annak, hogy a romániai románok gyűlölnek a romániai magyarokat az, hogy a románok sokkal keményebben szenvedtek ezektől az elviselhetetlen körülményektől. Ahhoz, hogy biztosak legyenek benne, a magyar kisebbség sohasem lesz többé többségben, Erdélyben a nyomás, hogy több gyermeket vállaljanak, már nem vonatkozott azokra a magyar családokra, akiknek volt két gyermekük. Ugyanakkor a román családokat kényszerítették, hogy legyen öt gyerekük (csak azután engedélyezték a terhesség-megszakítást). Amikor megkérdeztem Józseftől, hogy ez tényleg igaz-e, szemmel láthatólag sokkolta, hogy ilyen témát felhozok, de azt mondta, hogy igaz, bár ő még sohasem beszélt erről senkivel – még Máriával sem. (43. o.)

A Ceausescu-éra alatt nagyon kevesen élhettek kormány által biztosított kedvezményekkel. A gyerekek nem az egyedüli népcsoport volt, akiket „selejtként” kezeltek. Az időseket, a mentális betegségekben szenvedőket, a lázadókat és a (politikailag) „nehéz eseteket” úgy tekintették, mint akik az államnak túl sokba kerülnek, és jobb „félre tenni az útból”. Ceausescu kitarthatott a mellett, hogy jobb, ha az emberek mihamarabb meghalnak, mikor már nem képesek dolgozni. Arra bízta az orvosokat, hogy ne kezeljenek krónikus betegségben szenvedőket, és hetven év feletti öregeket, ezáltal mintegy az állam által kezdeményezett eutanáziára ítélve őket. Ahhoz, hogy mindezeket túléljék, az emberek különböző módon kellett megalázkodjanak. Ez a fajta gyűlöletes állapot nagyon sokáig tartott, mert mindenkit eluralt, és mindenkit elnyomott a félelem.

Hogyan éli túl a szeretet ezeket a brutális körülményeket? Képzeld csak el, az ilyenfajta gyakorlatnak milyen szétziláló hatása lehet egy közösségre, és a születési ráta nyomásának hatása mit tehet egy pár életével. Az egészségbiztosítással kapcsolatos kérdéseimre való válaszok fájdalmasak voltak Mária számára, aki középiskolai tanár volt. Ezt mondta nekem: „Tudjuk, hogyan tanítsuk a hazugságot. És tudjuk, hogyan tanítsuk az igazságot akkor, amikor senki más nem hallja. Amit nehezen tanulunk meg: hogyan mondjuk el suttogásnál hangosabban azt, ami a szívünkben van.”

Egész életemben tanár voltam, és a vallási nevelés mindig is központi helyet foglalt el lelkesítő tevékenységemben. Második éjszakámon Homoródszentmártonban kényelmesen befészkelődtem a lelkészlak dolgozószobájába, a kényelmes fekhelyen. Hímzett párnák és sok, különböző nyelven írott könyv között a késői órákban megpróbáltam elképzelni milyen suttogva tanítani az igazságot, amikor senki más nem hallja. Amikor mindent, ami az embernek fontos, állandó támadás ér... Hogyan lehet betölteni azt a belső űrt – azt, ahol a reménynek kellene lenni...

Az Erdélyi Lelkészek Egyesülete nevében, az Unitárius Univerzalista Lelkészek Egyesületének 1997-es éves gyűlésén id. Szombatfalvi József a következőket mondta:

„Mint Mózes és az ő népe, mi is remény és kétségbeesés, félelem és lázadás, kétely és hit, bűn és düh között éltünk 40 évig, vagy még tovább. Idegtépő 40 év volt – majdnem az egész életem... [De] tápláltuk a reményt, hogy elérjük az Ígéret Földjét... Úgy tűnt, a kommunista diktatúrának nincsen vége, nem látszott fény ennek az egész életünkön át vezető alagútnak a végén. A fény mégis ott volt: belül. Hitünk Is-

tenben és jövőnkben volt az egyetlen erő, melynek támogatásával haladnunk lehetett, és kellett.

Istennek hála, meg tudtuk tartani vallásunkat ez alatt a négy évtized alatt. Dédelgettük – még ha legtöbbször titokban is – nyelvünket, hitünket és hagyományainkat... Az egyház mindig erődítményünk volt, nemcsak fizikai és szó szerinti értelemben, hanem mindinkább lelkiileg is. És ma hálát adunk azért, hogy sohasem veszítettük szem elől az Ígéret Földjét, hogy sohasem adtuk fel a harcot annak visszaszerzéséért.” (44)

A kilencvenes évek első felében a világ kezdett ráébredni arra, amit az erdélyiek már régen sejtettek, hogy az összes kelet-európai diktatúra közül a Ceausescu-féle volt a leginkább paranoiás, a legalattomosabb és a legelnyomóbb. Végül azt is megértettem, hogy a gyermekek délutáni kirándulásai, a magyar népmesék és néptáncok ünneplése egy potenciálisan veszélyes, nyílt kihívás volt. A tanárok és szülők mindegyike biztosan kimondhatatlanul izgult, hogy milyen megtorlások zúdulhatnak rájuk azért, hogy ezen a délutáni kiránduláson résztvettek, hiszen fennállt annak lehetősége is, hogy a jövő hatalomra juttat egy másik Ceausescut.

Lassanként kezdtem felfogni azt a mélyebb értelmet, melyet a romániai magyarok számára olyan szavak, mint „tönkretesz”, „ellenáll”, „bízik”, „egyesülni” és „családi titok” hordoznak; arra viszont akkor még nem jöttem rá, hogy a szülők titokban tanították a magyar hagyományokat és a magyar történelmet, rendszerint jól bezárt ajtók mögött. Azt sem tudtam, hogy amikor a gyülekezet első közös istentiszteletünk alkalmával elénekelte a székely himnusz, ezzel azt juttatta kifejezésre, hogy az én látogatásom számukra annak a szabadságvágynak egyik beteljesülése, mely végig kísérte a hosszú elnyomás idejét. Ahhoz kapcsolódik, hogy leléptek végre arról a göröngyös útról, ki az éjszakából, és eléri majd az ígéret földjét.

Az erdélyi lét ridegsége arra készítetett, hogy más szemmel lássam saját hazámat, Amerikát, „a lehetőségek földjét”. Meglepetéssel tapasztaltam, hogy a hatalmas különbségek ellenére, Románia és az Egyesült Államok bizonyos kiábrándító dologban mégis hasonlít. Mindkét országban nagyok az emberek közötti gazdasági különbségek, és sokkal jobb a privát, mint a közellátás az egészségügyben, és a jóléti ügyekben. Sem Romániának, sem az Egyesült Államoknak nem sikerült megoldani a lehetőségek hiányát a képzetlenek és az alsóbb osztályok számára. Amint szemeim rányíltak a romániai igazságtalanságokra, rögtön sokkal élesebben

láttam az Egyesült Államokban burjánzó szegénységet és hajléktalanságot. Ugyanakkor erdélyi tapasztalataim nagyon hálássá tettek az Egyesült Államok olyan rendszereivel szemben (összes kompromisszumával együtt), mint a képviselői alapuló kormány, valamint az, hogy ilyen erősen védelmezi a személyi szabadságot. Miután olyan unitáriusokkal beszéltem, akik elveszítették emberi és civil jogukat, csak még erőteljesebben mélyült elkötelezettségem a demokratikus gyakorlatok iránt. Mielőtt ezekkel az erdélyi unitáriusokkal találkoztam, úgy töltöttem reggeleimet az Unitárius Univerzalista Szövetség Közgyűlése idején, hogy régi barátokkal találkoztam, a helyett, hogy az üzleti ülésen teljesítettem volna a kötelezettségeimet. Megelégedtem azzal, hogy másokra hagyom azt a demokratikus folyamatot, hogy az

Unitárius Univerzalista Szövetség üzleti dolgait vezessék, és én csak szavaztam, engedelmesen felemelve és leengedve a kezem. Amióta időt töltöttem olyan erdélyiekkel, akik igenis komolyan törődnek sok mindennel, ami iránt én is érdeklődöm, de még csak nem is remélik, hogy a kormánypolitika ezen dolgokkal kapcsolatos határozataira hatással lehetnek, és saját életükről dönthessenek, azóta eljárak a Közgyűlés minden üzleti gyűlésére, minden gyűlekezeti gyűlésre, és hálásan szavazok végig minden lépésben, bármilyen unalmas is lenne. 1990-ben hibásan azt feltételeztem, hogy ezek a testvéregyházi kapcsolatok „több demokráciát hoznak” majd az erdélyi unitáriusoknak, de kiderült, hogy végül is az én demokrácia-érzetem mélyült el.

Kászoni József

Próféták

– rövid áttekintő –

1. A próféta eltérő és egyedülálló jellege

Az ókori Keleten varázslással, vagy jövőmondással foglalkozó embereket alkalmasnak találták arra, hogy közvetítsék az istenség üzenetét, s időnként fel is kérték erre a gyakorlatra. Jahve prófétái is végeztek hasonló ténykedéseket (1 Királyok 22, 1-29.) de egyedülálló jellegüket csak akkor érthetjük meg, ha az intézményt történelmi tartósságában vizsgáljuk.

Hol kezdődik a bibliai próféta? Próféta címet adtak Ábrahámnak, Mózes sajátos isteni küldött volt, de nem úgy, mint egy próféta a többi között, mert az utána következők nem érték el nagyságát. A bírák idejében (J. e. 1200–900) támadtak a „*próféták fiainak*” csoportjai, akiknek külsőjén a kananeusok hatása érződik. Ekkor vált használatossá a „*meghívott*” elnevezés. Emellett találjuk a „*látó*”, „*látnok*”, „*Isten embere*” kifejezéseket. (1 Sámuel 9,7.) Találunk olyan embereket is, akik a prófétaból mesterséget csináltak, de a nélkül beszéltek, hogy Isten felszólította volna őket arra.

Volt egy igazi, próféta hagyomány, melyet a próféták tanítványai örökítettek meg. Az élő hagyományon belül az Írásnak is fontos szerepe volt, ami fokozatosan fejlődött. A száműzetéstől kezdve kialakult egy hagyományra visszatekintő tudat (Jeremiás 7,25.), melynek egy olyan egységesítő irányulása volt, mely abból a forrásból táplálkozott, hogy a prófétákat kezdetől fogva Isten lelke vezérelte. Ez egy karizmatikus

erő volt, mely az embert közvetítő hiányában képtelenné tette a felismerésekre.

A próféta, mely egy kialakult hagyományt alkotott, megszabott hellyel rendelkezett Izrael közösségében: alkotó része volt, de nem olvadt fel benne. A király, a pap és a próféta sokáig Izraelnek három, sarkalatos pontja volt. Szükségesek voltak egymás számára, de különbözőek is annyira, hogy sokszor ellenfelekké váljanak. Míg fennállt a királyság, prófétákat találunk, akiknek az volt a feladatuk, hogy megmondják: bizonyos vállalkozás isteni eredetű-e vagy sem. A szó szoros értelmében a próféta nem olyan intézmény, mint a papság, vagy a királyság: Izrael adhat királyt, de nem adhat prófétát, mert az utóbbi Isten kiváltsága. Izrael Keresztelő János megjelenésekor is prófétavárásban élt, s így érthető, hogy miért örvendett olyan lelkes fogadtatásnak (Mt 3,1-12.).

2. A próféta személyes sorsa

Hivatásában egy személyes hely illette meg közösségében, viszont annak betöltése csakis hivatás alapján történhetett. Teljesen Isten irányítása alá kerül a próféta: Ki ne prófétálna (Am 3,8.), anyja méhétől fogva megszentelt (Jer 3,14.), vagy Isten ránehezdedő kezét érzi (Ez 3,14.). A hívás mindig küldetésre szól, melynek eszköze a próféta szája, aki Isten szavát köteles hirdetni.

A próféta szóbeli küldetését jelképes tettek (több mint harminc ilyen ismerünk) előzik meg, vagy kísérik. A kinyilatkoztatott beszéd

nem korlátozódik szavakra, hanem tettekben is nyilvánvalóvá válik. Figyelemre méltó, hogy kiváltképpen a nagy próféták esetében a házas- és családi élet is a kinyilatkoztatás részét képezi. Ezek a szimbólumok tehát nem elképzelt, hanem átélt képek. A prófétálás nem lehet a hordozóján kívül álló dolog, nem fogalomról van szó, hanem az élő Isten kinyilatkoztatásairól.

Akik saját nevükben beszélnek, cselekednek, azok hamis próféták. Az igaziak viszont tudják, hogy valaki „MÁS” készíti arra, hogy szóljanak. A „másik” jelenléte sokszor belső küzdelmet vált ki a prófétákban, de végül is Isten megengedi remélniük nekik a sikerek elérését.

Az a gondolat, hogy a próféták halála minden tettben kifejeződő prófétálásuk megkoronázása volt, egyértelműen vésődött be a tapasztalatok alapján tudatukba. A próféta munkája csendben kezdődik el és a leülésre vitt bárány hallgatásában válik teljessé (Ézs 53,7.). Mózes óta a próféták közben jártak a népert.

3. A próféta a valódinak elismert értékekkel szemben

A próféta és a nép drámai találkozása a régi szövetség keretén belül a törvény, az intézmények és a kultusz területén történt.

A próféta és a törvény nem két különböző álláspont, csupán két különböző szerepről, egymástól el nem szigetelt részről van szó. A törvény minden időre kimondta, hogy mit kell tenni. A próféta leleplezte a bűnöket, melyek a törvény ellen támadtak. Az különböztette meg őket a törvény képviselőitől, hogy egy eset elbírálásánál nem várt a próféta arra, hogy tanácsot kérjenek tőle, s egyenesen Istenre hivatkozott, amikor a törvényt összekapcsolta a létezéssel. A próféta néha jelképes szereplőket használ, máskor pedig közvetlenül emlékeztet egy adott cselekedetre. Esetenként meglepetés-szerűen világít rá mondanivalójára. A törvény lényege azonban, melyre a próféták hivatkoztak nem azonos az írott szöveggel, mert az írás sosem tudja elérni azt, amit elér szavával a próféta, viszont ez olyan helyen hangzik el, ahol a jogot nemcsak visszautasítják, hanem ki is fordítják. A jelek megromlása esetén az egyetlen segítség a két jellemvonás megkülönböztetése: a rossz szellemé és Isten szellemé. Ilyen helyzetben fordul elő, hogy két próféta szembeszáll egymással (Jer 2,8.).

A bűn nem az egyedüli téma, a társadalom állandóan változott. A próféták tudatosították a megváltozott viszonyok között az új erkölcsi állapotokat a társadalmi kapcsolatokban. Sok esetben szembehelyezkedtek a néppel, mely a múlt boldog képében látta boldogulásának lehetőségeit, és arról álmodozott, hogy a régi körül-

mények között annak hosszú volta biztosított legyen. Isten prófétái szembeszegültek minden olyan áltanítással, melyek vonakodtak felnyitni az emberi szemeket a jelen pillanatainak valószínűségi helyzete előtt. A helyes próféta soha nem keverte össze a múltat annak halott cselekedeteivel, s így akarták mindig példaként lebegtetni népük szeme előtt, amikor visszatartották igazi medrében a vallásosságot.

A prófétáknál kemény kifejezéseket találunk a kultuszra vonatkozóan. Ezek a korabeli helyzetet veszik célba, de elítélve azokat az áldozatokat, melyek valójában szentségtörésnek minősültek, s viszonylagos értékükre is ráterelték a figyelmet.

4). A próféta és az új rend

A próféták az élő Istent és teremtményét a pillanat egyediségében kapcsolták össze, de éppen ezért mutat próféciájuk a jövő felé.

Különböző időszakokban hangsúlyosan kifejezték a bűnös állapotot. Amikor jelezték, hogy a bűn elérte tetőfokát, akkor azonnal rávilágítottak a komoly büntethetőség lehetőségére, sőt kimondták, hogy hamarosan Isten türelme elfogyott, melynek egyenes következményeként számítani lehet a „bosszúra”. A buzdítással párhuzamosan megtaláljuk az ítélethirdetést is. A nép az Úr napját úgy várta, mint egy győzelmet, a próféták felfogásából viszont az derül ki, hogy a szólós gazda kipusztítja a hitványnak bizonyult szőlőt. (Ézs 5,1-7.)

Ámostól kezdve a próféták tudták, hogy Isten nemcsak büntetni, hanem jutalmazni is tud. Isten indítványozta a szövetséget, s mert Izrael felbontotta, nem fog Isten is hasonlóan cselekedni. Isten ezért a büntetés után **megbocsátással** fog győzedelmeskedni.

Hózeásnál a szövetség a házasság képével társul, s annak megszegése hűtlenséget feltételez. A házasság ilyen értelemben továbbra is fennmarad, de csak a szeretet jegyében van értelme, ami lehetetlenné teszi az alkut és elgondolhatóvá a megbocsátást.

A *száműzetés* és az azt követő *szétszóródás* beteljesítette az ítéletet. A próféták megnyitották a nép szemét, és ezért megtapasztalhatták Isten büntetését. A száműzetés idején erről beszéltek a próféták, mikor a jövő ígéreteit emlegették. Nem az elpusztult intézmények helyreállítását, hanem egy „új” szövetséget helyeztek kilátásba. Ebben a távlatban a törvény nincs kiküszöbölve, de helyzete megváltozik: az ígélet feltételéből az ígélet tárgy lesz, az **üdvösség**. A prófétai tapasztalás mindent megragadott, hogy mindent meg is újítson.

A végleges prófécia megszületése azonos látással szemléli az igazságot, de az eseményeket

is. A jövő előre mondása különböző formákat öltött. Néha a közeli eseményekhez kapcsolódott, amelyek nem voltak nagy jelentőségűek, de megdöbbentőek ugyan (Ám 7,17). az ilyen megvalósult előrejelzések a távoli, egyedül döntő jövő előjelei. A felidézés módja mindig a történelmi Izraelben történik és kiemeli egyetemes jelentőségét is. Amikor a próféták az eseményeket az átélés szintjén írták le, akkor mindig számolni kell élményeik korlátjaival, de egyben az is kifejezésre jut, hogy a jövő már a jelenben működni kezdett. A próféták hozzákapcsolják a jelent a jövőhöz, mert ebből lesz az igazi „ma”.

Melléklet: ÚJSZÖVETSÉGI PRÓFÉTAKÉP

1). A próféciák beteljesedése

Az Újszövetség tudatában van annak, hogy ószövetségi ígérek teljesednek be benne. Különös láncszemet alkot Ézsaiás könyvéből a „Szolga éneke”, amikor a beteljesítés módjáról közelebbi hirdetést közöl. Az Újszövetség szívesen kiemeli Jézus életében azokat a részleteket, melyek beteljesítik az Írásokat.

Összegyűjtik a különböző kifejezéseket, melyek igyekeznek Jézus titokzatosságát közölni velünk: a „próféták”, „Mózes és az összes próféták”, „az Írások”, „Mózes törvénye, a próféták és a zsoltárok”, (Lk 24,25; 27,44.). Az egész Ószövetség azonban az Újszövetség próféciájaként is felfogható (2 Pt 1,19.).

2). A próféta az újszövetségben

Jézus prófétai környezetben jelent meg, Zakariás, Simeon, Anna prófétaasszony és mindennek felett Keresztelő János társaságában. A régi prófétákhoz hasonlóan a törvényt a lét fogalmára fordította le, de egyben felismerte azt, aki az emberek között volt, majd bemutatta nekik. Jézus magatartása világosan különbözik Keresztelő Jánosétól, mégis sok prófétai vonást tapasztalhatunk benne. Magára ölti a próféták kritikus magatartását az általánosan elfogadottak mellett. Végül a régi prófétákhoz hasonlóan az ő próféciáját is elveti Jeruzsálem, mely a prófétákat is megölte. Ura maradt ennek ellenére sorsának, hogy betöltse a jövendöléseket, de egyben teljesítse Isten akaratát. Ilyen vonásai alapján érthető tehát, hogy a tömeg prófétának nevezte, mely egyben kiemeltséget is hordozott magán. Személyisége jóval felülmúlta a prófétai hagyományt: Ő Isten szolgálja, az Emberfia. Egyetlen próféta sem mutatkozott be úgy, hogy ő lenne az élet forrása. A próféták megjegyezték, hogy „Így szól Jahvel!”, Jézus pedig: „Bizony, bizony mondom nektek...”

Az újszövetségi próféta feladatai közé az ószövetségihez hasonlóan nemcsak a jövő előremondása tartozik, hanem alá van vetve a többi próféta ellenőrzésének, s így nem követelheti magának a közösség irányítását. A próféta nem szűnt meg az apostoli korról, de nehéz megérteni és elfogadni a történelmi időszakok kiváló alakjainak prófétai ihletettségét anélkül, hogy ne vonjunk párhuzamot a küldetés nyilvánvaló tényével.

Pap Gy. László

Összeköt a zászló

Híradás a marosszentgyörgyi unitárius évfordulós ünnepségről és a füzesgyarmati unitárius gyülekezettel való testvéregyházközi kapcsolat indulásáról.

A zászlót, a zászlót ne hagyjátok!

Ha minket elfű az idők zivatarja:

Nem lesz az Istennek soha több magyarja.¹

Magvető havában, október 16-án, szombaton 11 órától hálaadó ünnepi istentiszteletre került sor a Marosszentgyörgyi Unitárius Egyházközség templomában az imádság háza felszentelésének 15. évfordulója alkalmából.

Erre az ünnepi alkalomra egyházközségünk keblitanácsa tisztelettel hívta meg a Magyarországi Unitárius Egyház megbízott püspökét, Balázsi László füzesgyarmati-gyulai unitárius

lelkészt és kedves hitvestársát, Balázsi Mária főtisztelendő asszonyt, füzesgyarmati testvérgyülekezetünk kántorát. Marosszentgyörgyi templomunk külső-belső részleges javítása és környéke szépítése, a harangtorony szoba kialakítása terén ez év szeptemberében sikerült látványos eredményt elérnünk, tisztújító közgyűlésünk által újonnan választott gondnokunk, Ábrahám Dezső példamutatóan lelkes és követésre méltó hozzáállásának is köszönhetően. Maradandó lelki élményt jelentett, hogy jó ízléssel felújított templomunkban Balázsi László megbízott püspök ünnepi prédikációját közel százan hallgathattuk.

Lelekésztestvérem ószövetségi prófétai lelkületre emlékeztető dávidferenci bibliai beszéde a marosszentgyörgyi és a füzesgyarmati unitárius gyülekezetek közti testvéregyházközségre

¹ Arany János: *Az örökség* c. verséből

kapcsolat templomi előkészítésének fontos eseménye volt. Pár hónapja énekvezéri és kántori állami fizetés nélkül maradt gyülekezetünk örömmel fogadta Balácsi Mária tiszteletes asszony szolgálatát.

A Balácsi unitárius lelkészi család egy olyan verses-dalos műsorral örvendeztetett meg templomunkban, amelyet Magyarországon már több alkalommal mutattak be jeles kulturális-egyházi rendezvényeken. Lélekemelő volt Petőfi Sándor *Távoból* című verse, a *Kis lak áll a nagy Duna mentében...* dallamára énekelni az erdélyi költő *Isten Háza* című versét:

*Valahányszor a templomot nézem,
Lelkemet rá emelkedni érzem.
Az emberek oda szoktak járni,
Gondjaik közt enyhületet várni.
A harangok csengő-bongó nyelve
Aggot, ifjat hívogat e helyre
S óh, be kész rá jönni valamennyi
E hajlékban vigasztalást venni.
Ki hajléka? Hisz senki sem lakja,
Ember mindig gazda nélkül kapja.
Nézd a tornyot, nézd, fölint az égre
Emlékeztet a nagy Istenségre.
Szent ez a hely, minden azt jelenti,
Illetlenül meg ne sértse senki.
Égre néző tornya magyarázza,
Hogy a templom a nagy Isten háza!*

Ünneplő gyülekezetünk tagjai ajándékként magukkal vihették a sokszorosított szöveget, hogy a családban is együtt énekelhessék a templomi istentiszteletre hívogató dalt.

A szószéki szolgálat és a veretesen magyar, legjobb hagyományokra alapozó, népi kultúrát közvetítő verses-dalos műsor után füzeggyarmati testvérgyülekezetünk lelkésze, Balácsi László megbízott püspök úr, az Úr asztala mellett Arany János: *Az örökség* című verséből választott idézet kíséretében címeres magyar zászlót adott át e sorok írójának a Marosszentgyörgyi Unitárius Egyházközség részére hozott templomi ajándék gyanánt.

Ünneplő gyülekezetünk tagjai örömmel értesültek az Erdélyi Unitárius Egyház és a Magyarországi Unitárius Egyház egyesülésének előkészítési munkálatairól, a történelmi Magyar Unitárius Egyház létrejötté érdekében tett közelmúltbeli zsinati és főtanácsi határozatokról.

A Szászrégenben és környékén nemzeti és felekezeti szempontból szörványkörülmények közt élő unitáriusok képviselőjében jelen levő Fekete Tas Tamás gondnok és Demeter Judit pénztáros-jegyző (mindketten az EUE Zsinata tagjai) a Gyula és környéke unitárius szörványgyülekezettel idén június 4-én, a Magyar Összetartozás napján kezdeményezett testvérkapcsolat ügyében személyesen beszélhettek a Békés megyéből érkezett meghívottainkkal. A volt

régényi városi könyvtárosnő üdvözlő beszédet is mondott.

A harmadik templomuk 100 éves jubileumát október 10-én ünneplő nagyernyei unitáriusok Győrfi József gondnok vezetésével kapcsolódtak be ünnepségünkbe.

Nyárádszentlászlói testvérgyülekezetünk képviselőjében – hitvestársával, Rozáliával együtt – jelen volt és bibliás üdvözlő beszédet mondott Kiss Mihály unitárius lelkész.

Jelen volt hitvestársam, Pálffy Anna-Mária iklandi-nagyernyei unitárius lelkész, aki az előkészítő szervezés terén is oroszánrészt vállalt az ünnepség sikere ügyében.

A helyi felekezetek papjai közül Baricz Lajos római katolikus plébános, költő tisztelte meg jelenlétével (jelentős számarányban helybeli római katolikus hívek is) az unitárius gyülekezet ünnepét, aki üdvözlő beszédet is mondott és erre az alkalomra írt versét olvasta fel.

Marosszentgyörgy Önkormányzata részéről Sófalvi Sándor Szabolcs polgármester köszöntötte az ünneplő gyülekezetet, és gratulált a kitartó munka eredményeihez. Magyarai Zoltán hittestvérünk a község szülöttjeként mondott üdvözlő beszédet.

Az áldáskérést, a magyar és a székely Himnusz eléneklését, zászlós kivonulást, és a lelkészekkel való kézfogásokat követően a jeles eseményen résztvevők szeretetvendégségen vehettek részt a patyolat-tiszta, 15 éves unitárius templomban és környékén. Összesen mintegy száz lélek volt jelen, a nemrég született csecsemőtől, a vallásórás gyermekektől, konfirmandusoktól, meghívottaktól egészen a legszebb életkorú gyülekezeti tagig. „Így a zászló ránk örökbe maradt” és összeköt minket nemzeti lobogónk!

A mi Atyánk segítségével szeretnénk erőnk és tudásunk szerint munkálkodni e híradásban említett testvéregyházközségi kapcsolatok építése ügyében.

Tisztelet és elismerés az odaadással közmunkázó keblitanácsi és gyülekezeti tagoknak, köszönet a jóakarátú segítőknek! Mindezekért legyen Istené a dicsőség és az emberi hálaadás!

Istenben bízó lélekkel gondolok arra, hogy a Füzeggyarmatról ajándékba kapott új Biblia tulajdonosaként a 2011. évi júliusi magyarországi Alföldi Unitárius Búcsú alkalmával viszonzhatom a szolgálatot és az Úrnak méltatlan bár, de elhívott szolgáljaként képviselhetem Marosszentgyörgy (Maros megye lakosság szempontjából legnépesebb községe) és Szászrégen (megyei jogú város, a megyeszékhely Marosvásárhely után a második legnépesebb város Maros megyében) unitárius híveit.

Pálffy Tamás Szabolcs
marosszentgyörgyi-szászrégeni
unitárius lelkész

Egy elfeledett mártír

Az 1956. októberi magyarországi események még bő ötven év távlatából is rendkívül összetettek, és csak részlegesen ismertek. Különösen akkor, ha a forradalom ke-

vésbé ismert vagy ismeretlen, és azt is mondhatnánk, még el nem ismert hőseire és mártírjaira gondolunk. A forradalom gócpontja természetesen Budapest volt, ám más városokban is zajlottak forradalmi események. Ezek az események mindenütt kitermelték a maguk bátor forradalmárait.

Egy méltatlanul keveset említett név a sok mártír közül Dandos Gyuláé, aki 1956 októberében a nyíregyházi eseményekben játszott fontos szerepet. Ma már dr. Fazekas Árpád '56-os munkástanácsi elnök jóvoltából többet tudhatunk Nyíregyháza elfeledett mártírjáról, de sajnos életében, s főként a halálával kapcsolatos történetekben még mindig akadnak olyan fekete foltok, ahol az idő sem tudta befedni a hiányzó részeket. Természetesen én sem tudom. Azonban mégis fontos dolog, hogy röviden összeszedjük, amit tudunk, ezzel őrizve Dandos Gyula emlékét, hogy kijáró tisztelettel adózunk számára.

Dandos Gyula 1938. július 2-án született Torockón, unitáriusnak keresztelték meg. Már gyermekéveiben sem bánt vele kegyesen a sors, hiszen 1944-ben édesanyját, majd 1946-ban édesapját veszítette el. Az árván maradt cigányfiú ezután állami gondozásba került. 1947 és 1949 között a Nemzetközi Vöröskereszt szervezete révén Svájcban tanult. Az itt szerzett kapcsolatok és ismerősök sorsának alakulásában, habár közvetve, de fontos szerepet játszottak. Balkányban végezte el az általános iskolát. 1953-tól Nyíregyházán a Petőfi Sándor Kollégium lakója lett. Dandos Gyula, osztálytársai és tanárai visszaemlékezése alapján, értelmes és jó tanuló diák volt, aki iskolai kötelességeinek mindig eleget tett.

Az 1956-os októberi forradalom őt is magával sodorta, s tevékeny részt vállalt a nyíregyházi forradalmi eseményekben. A forradalomból Nyíregyházán is főként az ifjúság vette ki részét. Köztük Dandos Gyula, aki forradalmi lelkesületének, szervező készségének, bátorságának

és rátermettségének köszönhetően központi szerepet játszott a helyi megmozdulásokban.

A forradalom napjaiban fontos szerepet és több pozíciót is betöltött. Tagja volt a nyíregyházi Városi és a Megyei Forradalmi Bizottságnak. A november 2-án megalakult Nyíregyházi Forradalmi Diáktanács vezetőjeként beszédeivel, szervező tevékenységével a helyi fiatalságot összefogta, és munkájukat koordinálta. A helyi forradalmár diákok röplapokat és kiáltványokat szerkesztettek, nyomtattak és osztogattak, logisztikai és hírszerző feladatokat láttak el, illetve fegyveres polgárőrséget szerveztek.

Dandos Gyula tagja volt két forradalmi küldöttségnek is. Az október 28-i küldöttségnek, melyet a nyíregyházi repülőtér melletti szovjet táborba küldtek, kérve a szovjet parancsnokot, hogy ne avatkozzon be az egyébként békésen zajló városi eseményekbe. Emellett tagja volt a november 1-jén Miskolcra menesztett küldöttségnek is.

Dandos Gyula szerepének fontosságát mutatja, hogy november 6-án a diákokthozból elvitték a karhatalmisták, akik először Ungvárra szállították, a szovjet titkosszolgálat börtönébe, majd a nyíregyházi ÁVO börtönbe került át. Társai visszaemlékezése alapján tudjuk, hogy nem kímélték őt sem a bántalmazásokkal, sőt talán vezető szerepe miatt neki még több jutott. Azt még biztosan tudjuk, hogy korábban is betegeskedett már, s ezért 1957 januárjában hörögőtágulattal egy szentgotthárdi szanatóriumba szállították át. Itt kétszer kísérelt meg szökést, hogy visszatérhessen Svájcba, ismerőseihez, ahol gyermekéveiben tanult. Második szökési kísérletekor, 1957. február 10-én elkapták és lelőtték. Nyughelye azóta is ismeretlen.

Dandos Gyula élete ugyan rövid és tünékeny volt, azonban példamutatásban, bátorságban, hazaszeretben bővelkedő. E 18 éves bátor fiún méltatlanul siklott át a történelem, noha élete és tettei útmutatásként szolgálhatnak a mai fiatalság számára is. Ezért kulcsfontosságú, hogy megemlékezzünk róla és a hozzá hasonló igaz hősekről, egy vérbe fojtott forradalom el nem ismert mártírjairól.

Joó Adrián

A Dalai Láma budapesti tanításairól

Igazi élményt jelentett a XIV. Dalai Láma nyilvános tanításainak való részvétel. Szeptember 18-án és 19-én több mint húsz ezer ember hallgatta Őszentségét a Papp László Sportarénában. Mondanivalója az életről szólt, az emberekről, az embereknek.

Szombati tanításában Őszentsége bevezetőt tartott a tibeti buddhizmusba. Első gondolatként kifejtette, hogy felül kell emelkedni a vallási nézeteltéréseken, a különböző vallási irányzatoknak nem szabad békétlenséget okozniuk. A különböző vallásos hagyományokat meg kell őrizni, közöttük pedig együttműködésre kell törekedni, harmóniát kell teremteni. *Minden vallás a szeretetre tanít.*

Humorral is átszótt beszédében kijelentette: a világvallásokban az az óriási azonosság, hogy szeretetre, együttérzésre szólítanak fel valamennyi érző lény iránt, valamint azt szorgalmazzák, hogy megbocsátók, türelmesek legyünk, és igyekezzünk magunkban belső megelégedettséget és önfegyelmet kialakítani.

Felhívta a figyelmet arra is, hogy az iszlám által hirdetett szent háború, a dzsihád a közhitelmentellen ellentétben nem az emberek pusztítására szólít fel, hanem arra, hogy a magunkban lévő negatív érzelmeket megöljük, legyőzzük, leküzdjük. Ugyanerre hívja a hívőket a kereszténység is. Az összes világvallás közös jellemzője az is, hogy fontosnak tartják az oktatást, a tanítást. Nem szabad a szélsőséges bajkeverőkre figyelni, mert a vallások lényegét nem ők képviselik.

Több ezer éve azért alakultak ki a különböző hitfelfogások, hogy reménységgel szolgáljanak az embereknek a nehézségekkel szemben – emlékeztetett. Az életre vonatkozó kérdésekre (például, hogy van-e kezdet és vég) adott válaszok különbözősége miatt alakultak meg a különböző vallások.

A politikai hatalomátvételek idején azonban jobban érzékelhető a vallásellenesség, mert a hatalomra kerülők azt állítják, hogy egyes vallá-

si intézmények kiszolgálták az előző rendszert. Nem szabad ugyanakkor elfelejteni, hogy ezek a néhol korrupt intézmények nem egyenlők magával a vallással, mondta a láma.

Mindezek után ráért a buddhizmus lényegére: nincs a tudattól függetlenül létező én. Az én, a test és a tu-

dat együttes eredménye. A buddhizmus is, a többi világvalláshoz hasonlóan az én-központúság elhalványodását szorgalmazza, és nem hisz egy teremtő istenben. A test kialakulásának csak egyfajta kezdete a fogantatás, mert annak előzménye megtalálható a szülőikben, akiké az ő szüleikben és nagyszüleikben található meg – a sor a végtelenségig folytatható, mert a folyamatok kezdetét nem lehet kijelölni.

Elismerte, hogy haladó tudomány nélkül szegényebbek lennénk. Nap, mint nap különböző bonyolult technikai eszközöket használunk, amelyekkel megkönnyítettük életünket, és ezzel életminőségünk javult. Kétszáz éve indult fejlődésnek a tudomány és rohamos léptekkel halad, de ez nem hozta meg az emberek belső békéjét, mert ezt csak a belső tudatossággal lehet kialakítani. Szükségesnek tartja, hogy önmagunkba tekintsünk és állhatatosak legyünk, mert így kialakulhat bennünk a belső béke.

Azonban pusztán az imádság nem hoz anyagi eredményeket, ill. javakat, ezekért nekünk is tennünk, küzdenünk kell. A boldoguláshoz boldog családok és boldog közösségek is kellenek. Mindannyian érző lények vagyunk, mindannyian boldogságra törekszünk, és igyekszünk elkerülni a szenvedést.

Ehhez kapcsolódóan pedig vasárnap az együttérzésről, a boldogság művészetéről beszélt nyilvános tanításában, a világi etikai értékrend fontosságáról. A környező és a messzi országokból is érkezett érdeklődők előtt Tendzin Gyaco, a dalai láma rámutatott: a káros érzelmi berögződések ellen rendkívül sok erőfeszítést kell tenni, különben ezt a törekvést nem koronázza siker, s a cél elérése érdekében belső biztatásra is szükség van. A buddhista

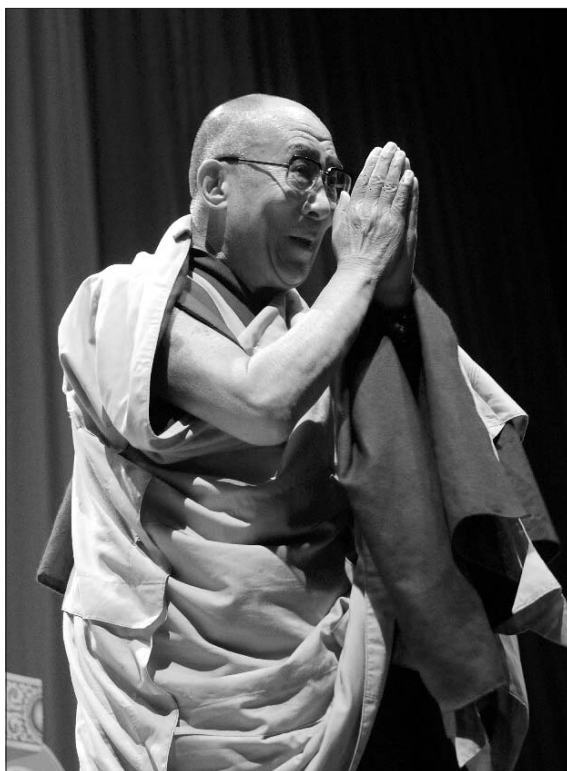
vallás a tudat átalakításával a rossz emberi tulajdonságok leküzdését célozza mindenkor.

Saját helyzetünk elemzésével meg kell találni a szenvedés okát, ehhez pedig támaszkodni kell szellemi intellektusunkra, ami által megszüntethetjük a *szenvedések okát, a tudatlanságot*. Az emberekben megvan a képesség arra, hogy „istenségként vizualizálják magukat”. A magunkról és a valóságról való meditálás meghozza a bölcsességet, melynek segítségével istenségként képzelhetjük el magunkat egy beavatás során.

Minden, ami boldogsággal tölti el az embert más érző lénytől származik, ezért az embernek minden érző lényt szolgálnia kell, sőt a rossz szándékú embereket is meg kell óvni saját tevékenységük káros következményeitől. A hálátlanok ugyanis megtaníthatnak bennünket arra, hogy miként lehetünk türelmesek egymással, s hogyan kelthetjük fel magunkban a végtelen odaadást.

Együttérzés nélkül önzővé válunk. A végtelen együttérzésbe beletartozik ugyan egyfajta önzőség, de nem az ostoba önzés. Az együttérzésnek nem szánalomból kell fakadnia, hanem tiszteletből. Könnyű azt tisztelni, aki kedves velünk, de még a bosszantó emberekhez is tisztelettel kell hozzáállni. Segítőkészséget kell feljűk tanúsítani, és ezért kell a hálátlan embereket tanítónként tekinteni, mert ők vezetnek be minket a türelem tanításába. Ehhez fontos a megfelelő motiváció és a végtelen odaadás minden élőlény felé. A megvilágosodás szellemének felkeltéséhez ez az első lépés, folytatta a dalai láma.

A harag, a gyűlölet és a félelem olyan emberi érzelmek, amelyek fizikailag felemészti a szervezetünket, betegséget okozhatnak. Orvosi kutatásokra hivatkozva rámutatott: azok az emberek, akik az „én”, „enyém”, „magamnak” szavakat túl sokat használják, túlzottan én-központúak, és sokkal nagyobb valószínűséggel esnek át egy-egy szívinfarktuson. A düh, a harag elhomályosítja a tisztánlátást, az agresszió pedig még rosszabb reakciókat szül. Az én-központúság egyfajta beszűkültség, ami frusztrációhoz vezet, és még gyanakvást, illet-

ve bizalmatlanságot is szül az ember környezetében. Ezért kell a másik emberben tapasztalható negatív érzelmekhez pozitív hozzáállással, őszinte bizalommal közelíteni. Az igazi emberi érték ugyanis az, ha önzetlenül viszonyulunk másokhoz, ez pedig megóvja az embert a fizikai rosszullettől is.

Minden embernek a boldogságérzet adja meg a biztonságérzetét. Az anyák gyermekeiknek éppen ezt nyújtják, s ez az odaadó szeretet megtalálható nemcsak az embernél, hanem az állatvilágban is. Ezt a gyermekkorban szerzett tapasztalatot az ember egész életére továbbviszi. Még egy haldokló ember is, ha szeretetet kap, biztonságban érzi magát, és boldogságot tapasztal.

Az úgynevezett „finom tudat” az ember legbelsőbb tulajdonsága, amely állandóan változik, a változásnak pedig okai vannak. A finom tudat eredete egy korábbi tudat, tehát *az énnel nincsen kezdete és nincsen vége sem* – ismételte meg Öszentsége a buddhizmus tanítását. Minden egyes jelenség okokra vezethető vissza. A halál után a finom tudat sem szűnik meg. A fizikai halál pillanatában kiszabadul addigi kötöttségéből, és tovább létezik. Az élet során képzéssel megváltoztatható az ember tudata, ezáltal az ártalmas érzelmi beállítottságot meg lehet szüntetni a szenvedést okozó emberi tudatlanság felszámolásával. Tudati fejlesztéssel befolyásolhatjuk a halállal való szembesülés okozta fájdalmat is.

Az okozatiságból vezethető le a függő keletkezés, amit alapvető valóságként kell megragadnunk. A bennünk lévő tudatlanságot téveszmék és félreértések okozzák. A dolgoknak nincs önálló, független léte. Minden okokra vezethető vissza és ez egy véget nem érő folyamat. Kezdetnélküliség van. Az ok-okozat kölcsönösen függ egymástól. Így függ a cselekvés és a végrehajtó is egymástól. Nincs olyan dolog a világon, ami önmagában van. Tehát minden kölcsönösen függ valamitől. Tévedés azt hinni, hogy önállóak a dolgok. Hajlamosak vagyunk a negatív dolgokat felnagyítani, ám ezeket csak ráaggatjuk a dolgokra, ezek csak projekciók, tudati kivetítések. Ehhez kell az elemző szemlélet.

A páli hagyomány szerint három dolog kell a gyakorláshoz: helyes erkölcs, morális tartás és bölcsesség. Ezek nélkülözhetetlen tulajdonságok a végső igazság megismeréséhez. A materiális javak iránti vágyakat igazán soha nem lehet kielégíteni, az ilyen típusú vágy kapzsisághoz vezet, amíg a belső békére való törekvés soha nem okoz frusztrációt.

Vasárnap délutáni előadásában a láma ismét szorgalmazta a vallási dialógust, mert szerinte igaz a *több vallás–több igazság* kijelentés. Ezért, mondta, folyamatosan találkozik más vallások képviselőivel, és részt vesz más vallások szent helyeire tartó zárandoklatokon.

Őszentsége a kommunikáció és a hagyomány fontosságáról is beszélt: be kell látnunk, hogy az előadó és a közönség egy. *Egyek vagyunk testben és tudatban*. Alapvetően a mindennapi élet szintjén kommunikálunk egymással. Egy másik szinten elfeledkezünk erről és gyakran csak a felszínt látjuk. Persze vannak nyelvi akadályok, de egy mosollyal, egy gesztussal átléphetők. A nem hívőket is ugyanolyan tisztelet illeti meg, mint a hívőket.

A modern indiai demokrácia kulcsa a többezer éves hagyományban rejlik. Még Buddha előtt is volt valami, például a nihilizmus vallása, melynek szintén voltak hirdetői, és azokat a „risi”-ket is bölcsként tisztelték. Boldogságunk lényegében biológiai tényezők összessége, fejezte be: ezen érdemes elgondolkodni.

A Dalai Láma tanításainak közepette nem állhattam meg, hogy gondolatban párhuzamot ne vonjak hitem, az unitárius, és a buddhizmus tanításai között. Az embertársainkhoz való viszonyulás szintjén szinte ugyanazokat tanítja Jézus és Buddha: *az egymás iránti szeretetet, elfogadást, türelmet és toleranciát*.

A lényeges különbségek a Teremtő személyét illetően vannak. Mint fennebb is olvastuk: a buddhizmus nem hisz egy felső hatalomban. Unitárius tanításaink szerint test és lélek kettségében élünk e földi lét körülményei között. A test múlandó, a lélek örökkévaló. Lelkünk a

megszületésünk előtt Istennél volt, majd Isten a lelket a testbe lehelte, és a test elmúlása után, miután kiszabadul a lélek a testből, visszatér Istenhez, akitől még e földi lét alatt sem szakadt el.

Az ember – bár anyagi felépítettségű – van, lelki jelenségei, úgy mint: értelem, szeretet, szépérzék, igazságérzet, amelyek túlmutatnak a fizikai kötöttségeken, a múltó testi valón. Lelkünk van, érzelmeink és gondolataink vannak, melyek nincsenek kitéve idő és tér korlátainak. Lennie kell egy örök léleknek, forrásnak, amelyből minden ered. „Meggondolás öröködik feletted, értelem őriz réged.” – írja a Példabeszédek könyve. Lelkünk isteni eredetű, s miként szent az Isten, úgy szent a lelkünk is.

Az ember már régen felismerte, hogy a világban rend és törvényszerűség uralkodik. Minden egy láthatatlan Kézre mutat. Az idők során sok kiváló ember kereste és találta meg az utat Isten felé. Mi Jézus tanítványainak valljuk magunkat. Eszményképünk és tanítónk a történeti Jézus. Benne az örök emberi ideált látjuk, a szeretet prófétáját, az áldozatvállalás kálváriás hőst. Csodáljuk diadalmas hitét és lelkierejét, amellyel le tudta győzni kétségeit, sőt halálfélelmét. Életének legnehezebb pillanataiban is rendíthetetlenül bízott Istenben.

A tervezés és az alkotás képessége Isten munkatársaivá emeli az embert. Mi, unitáriusok, kik hitünket soha nem állítjuk szembe az értelemmel, így gondoljuk: Az ember porból lett és porrá lesz, de a testi, fizikai élet nem egyetlen formája a létezésnek. Halandó voltunk ellenére olyan isteni ajándékkal rendelkezünk – a lélekkel – amely képessé tesz átlépni a múlandóság küszöbét. Lelkünk túlélheti veszendő önmagunkat, a múlandó anyagot. „Nem hal meg, ki milliókra költi dús élte kincsét.” – írja Arany János. A szeretet, a jóság, a hűség és becsület – névvel, vagy név nélkül – nemzedékek életébe épül, a halhatatlanságot hirdeti. A tudatos emberi cselekedet örökkévaló.

2010. szeptember

Léta Sándor

(felhasználva a Bajor Jánostól vett gondolatokat)

A Budapesti Unitárius Egyházközség presbitériuma szeretettel hívja meg Önt és szeretteit az egyházközség templomának 120 éves évfordulója alkalmából tartandó ünnepélyére és az azt követő állófogadásra..

A **2010. november 27. d.e. 11 órától** tartandó ünnepi műsor programja:

1. Áhítat: **Kászoni József**, gyülekezeti lelkész.
2. A vendégeket üdvözli **Elekes Botond** főgondnok.
3. **Horn Ildikó** történész: *Fordulópontok a magyar unitáriusok történelmében*.
4. Közreműködik: **Egly Tibor** zongoraművész.
5. **Dr. Barabássy Sándor** főgondnok helyettes: *120 éves a Budapesti Unitárius Egyházközség temploma*.
6. **Elekes Botond** főgondnok: *Magyar Unitárius Egyház – a kárpát-medencei unitarizmus perspektívái*.
7. Közreműködik a **Camerata Budapest** tagjaiból alakult együttes kamarazenekeara.
8. Záróének.
8. Állófogadás az első emeleti gyülekezeti teremben.

Egyházközségeink életéből

Bartók Béla Unitárius Egyházközség

Szeptember 26-án, vasárnap 10 órától őszi hálaadás ünnepén úrvacsoraosztással egybekötött ünnepi istentiszteletet tartottunk. Ez alkalommal felavattuk a konfirmált ifjaink – **Bodor Sarolta, Bodor Zsombor, Orbán Zsófia, Szabó Zsófia, Tókos Tímea** és **Léta Judit** – ajándékát, egy ezüstözött bortöltő kannát. A régi ónkannánkat pedig **Bencze András** ötvösművész restaurálta, **id. Bencze Márton** néhai püspökünk emlékére.

Október 10-én, vasárnap 10 órától Istentiszteletünk keretében felavattuk **dr. Tomcsányiné Szemere Sarolta** aranykoszorús képzőművész által készített hímzést, amely a nyárádszentmártoni unitárius templom kazetái közül 12 darabot ábrázol.

A szószéki szolgálatot **Varga Sándor** nyárádszentmártoni lelkész végezte.

Fotó: Aranyossy György

Köszöntőt mondott **Gergely Felicián** gondnok-pénztárosunk, majd a művésznő ismertette munkáit. **Pávai Gyopár** kántorunk vezetésével a General Pausa női kórus Bartók és Kodály műveket énekelt.

Templomunk újabb, gyönyörű, torockói hímzéssel varrt kézimunkákkal szépült. Köszönet **Benczéd Juditnak** és **Évának**, meg mindenkinek, aki segített előkészíteni e hatalmas, áldozatkésztséget követelő munkát.

Október 31-én, vasárnap 10 órától reformációi istentiszteletet tartottunk.

November elsején szokásunkhoz híven, délután 5 órától Halottak napi megemlékezést tartottunk templomunkban, ahol lehetőség nyílt emlékezni elhunyt szeretteinkre.

November 7-én, vasárnap 10 órától Dávid Ferenc megemlékezést tartottunk a világvallások

hete keretében. A szószéki szolgálatot **Balácsi László**, a Magyarországi Unitárius Egyház megbízott püspöke végezte, majd **Gazdag Árpád**, a Teológiai Műhely vezetője tartott előadást Dávid Ferenc teológiájáról és bemutatta *Dávid Ferenc, a megfeszített Jézus Krisztus szolgálja* című könyvét, amely a *Rövid magyarázat*-ot és *Rövid útmutatás*-t tartalmazza, mai magyar nyelvre átültetve. Végül, a világvallások hetét Nőegyletünk egy állófogadással zárta.

November 14-én, vasárnap 10 órától Dávid Ferenc emlék-istentiszteletet tartottunk. **Dr. Federmeyer Éva** docens, az ELTE amerikanisztika tanszékének vezetője diavetítéses előadást tartott híres amerikai unitárius gondolkodókról, teológusokról. Nőegyletünk szeretetvendégségét követően pedig déli 12 órakor, szokásunkhoz híven, megkoszorúztuk a XI. kerületi Dávid Ferenc utca sarkán levő Dávid Ferenc emléktáblát.

November 28-án, advent első vasárnapján 10 órai kezdettel ünnepi zenés áhítatot tartunk, valamint minden adventi vasárnapon adventi és karácsonyi koncerteket szervezünk templomunkban.

December 12-én, advent harmadik vasárnapján az **Osztováta** együttes tartja meg karácsonyi koncertjét templomunkban a délelőtti istentiszteletünk keretében.

December 25-én, karácsony ünnepén is 10 órától tartjuk az úrvacsoraosztással egybekötött istentiszteletünket, mely után a gyermekek karácsonyfa ünnepélye következik.

December 26-án, ünnep másodnapján is osztunk úrvacsorát.

2011. január elsején délután 5 órától tartjuk újévi istentiszteletünket.

Szertartásaink:

Szeptember 8-án örök nyugalomra helyeztük **Kardos Józsefné** 88 évet élt testvérünk földi porait és lelkét Istennek ajánlottuk.

Szeptember 19-én megkereszteltük **Bartha József** és **Katona Anikó, Karolina Nikolett** nevű kislányát.

Október 10-én megkereszteltük **Barna Barnabás** és **Bencze Orsolya, Balázs Bendegúz** nevű kisfiát.

Isten áldása legyen az újszülöttek és a családok életén.

Léta Sándor

Pestszentlőrinci Unitárius Egyházközség

Konfirmálás

Egyházközségünk jelentős eseménye volt 2010. október 10-én, vasárnap a pestszentlőrinci templomban, melynek alapkövetétele 75 éve, 1935. október 3-án történt.

Négy fiatal, **Gadácsi János, Giba Emese, Horváth Laura és Szentpétery Szidónia** ezen a szép vasárnapon konfirmáció alkalmával kérték felvételüket egyházközségünk tagjai közé.

A szertartást **Buzogány Csoma István** nagyváradai tiszteletes úr végezte. A káté alapos kikérdezése után a fiatalok fogadalmat tettek, azt úrvacsora vételével megpecsételték. Augusztus elején kezdődött felkészítésük Nagyváradon, a lelkész házaspár otthonában. Ezenkívül minden helyettesítő lelkész foglalkozott velük egy-egy órát vasárnaponként, istentisztelet előtt. Egyházközségünk, melynek 2009. február 1. óta nincs állandó lelkésze, köszöni, hogy a nehézségek ellenére ilyen szépen felkészültek, és számot adtak tudásukról.

Köszönjük segítségét Buzogány Csoma Csillának és Istvánnak, valamint azoknak a lelkészeknek, akik segítettek a fiatalokat a tanulásban, a gyülekezetet fennmaradásában.

Tóthné Erdő Mária

Határtalan hit

(konfirmandusok határon túl)

Isten igéjével, hittársakkal, történelmi gyökerekkel, nemzeti múlttal és jelennel ismerkedtek a pestszentlőrinci unitárius gyülekezet konfirmandusai, amikor 2010. augusztus 2-6-ig Tóthné Erdő Mária gondnoknő és Horváthné Kászón Ilona magyar-történelem szakos középiskolai tanárnő kíséretében a nagyváradai unitárius gyülekezet lelkészeinél, Buzogány-Csoma Csillánál és Istvánnál készültek október 10-i konfirmációjukra. Az 5 fős társaság utazását Bartha Mária Zsuzsanna, a nagykarolyi unitárius egyházközség lelkésze segítette Nagyváradig, akinek ezúton is hálás szívvel mondunk köszönetet.

A konfirmációs előkészítő tábor első napján a kátét és az unitárius énekeskönyvet forgatták leginkább a fiatalok, akiknek éneke betöltötte a lelkészlakot, csakúgy, mint a lelkész és a gondnoknő finom főztjének illata. A Budapestre érkezett ifjak vidám beszélgetése, nevetése még a csillagfényes nyári éjszaka folyamán is csak sokára csendesedett el.

A második napon a lelkész úr és kedves felesége kalauzolta a társaságot Nagyváradon, megismertette a város kulturális és egyháztörténelmi értékeit. Elsőnek a püspöki palotába látogattunk el, melyet a püspöki hivatal egyik vezetője mutatott be nagy odaadással. Megcsodáltuk a nagyterem mennyezeti freskóit, rajtuk Szent László életének legismertebb epizódjait. Azután a monumentális méretű XVIII. századi

barokk stílusban épült bazilikával ismerkedtünk, melybe a legenda szerint Szent László királyt temették. Lovas szobrát megtekintettük a székesegyház előtt, valamint mellszobrát a kincstárban, több, felbecsülhetetlen értékű egyháztörténelmi emlékekkel együtt. A nagyváradai séta során még 5 templomot ismerhettünk meg (Orsolya, Barátok, Szent László, Holdas, zsinagóga).

A városnézésből nem maradhatott ki az Ady Múzeum sem, mely a budapesti diákok számára élővé tette az iskolapadban tanult irodalomtörténelmi ismereteket. Ezután stílusosan az EMKE kávéházban egy pohár hűsítő ital mellett emlékeztünk híres költőnkre. Városnéző sétánk Erdély egyik legszebb szecessziós épületéhez, a Sas Palotához vezetett, melynek színes ölmazott ablaküvegei mindenki tetszését elnyerték. A sok kulturális élmény után fagyalattal frissítette fel magát a társaság, így érthető, hogy az éjszakai játék és nevetés most sem lett csendesebb és rövidebb, mint az előző napon.

A második napon a kakas kukorékolását megelőzve igyekezett minél korábban ébredni az ifjúság, hogy a lelkész úr kíséretében időben indulhassunk Kolozsvár kincseinek felfedezésére. Ő olyan különleges ritkaságokat mutatott meg, melyekhez egy egyéni turista nem juthat el. A Brassai Sámuel és a 450 éves János Zsigmond Unitárius Kollégiumban különös izgalmossal jártuk a lépcsőket, hisz megtudtuk,

hogy mindegyik unitárius lelkész, akit istentiszteletkor hallhattunk templomunkban, valamikor ugyanezeket koptatta. Bejuthattunk a kollégium könyvtárába, ahol Kovács Sándor, a levéltárába, ahol Molnár B. Lehel lelkész, az EUE központi levéltárosa mutatta be a patinás 16-17. századi értékes egyháztörténeti iratokat, melyek mindegyike unikumnak számít. A nyomdában a régi és sajnos lassan a múlttá váló nyomdagépeket láthattunk. A kollégium szomszédságában lévő Kolozsvár-Belváros gyülekezeti temploma volt ránk legnagyobb hatással, benne a kerek kő, melyről a hagyomány szerint, az unitárius egyház alapítója, Dávid Ferenc elmondta híres szónoklatát.

A harmadik nap a káté és a konfirmációs előkészítő jegyében telt, a fiatalokkal az anyaszentegyházról, a Szentlélekről, a bűnbocsánatról és a szertartásokról beszélt Buzogány-Csoma István. Délután idén konfirmált nagyváradi fiatalokkal ismerkedtek a pestszentlőrinciek. Az ifjúság gyorsan és könnyedén megtalálta a közös hangot, úgy társalogtak egymással, mintha nem most tennék ezt először. A budapesti csapat felnőtt kísérői pedig a nagyváradi unitárius gyülekezet híveivel, egy allergológus orvossal és kedves tanítónő felesé-

gével beszéltek meg az egyházzól, a hazáról, a nemzetről alkotott véleményünket.

A következő napon a frissen szerzett nagyváradi ismerősökkel együtt indultunk bográcsonni, flekkenezni, együtt gondolkodni a gyülekezet egy másik hívének Nagyváradhoz közeli kis faházába, Les-faluba.

Az utolsó napon, az előző estébe nyúló élmények hatására még sokáig szunyókáltunk volna, ha a Kossuth Rádió két munkatársa nem csenget a lelkészlakban, hogy a Nagyváradon és Kolozsváron szerzett élményekről érdeklődjenek. Az egyik konfirmandus így összegezte ezeket: „kár, hogy már megyünk haza.” A hitbeli és lelki töltekezés összefoglalása Buzogány-Csoma István lelkész úrral sem maradt el az unitárius templomban. Áhítat után úti áldással, közös imával, himnuszaink, valamint a Honfoglalás című film ismert betétdalának éneklésével búcsúztunk el. A felcsendülő ének közben mindnyájan úgy éreztük, hogy felejtethetetlen élménnyel gazdagodtunk, amit hálás szívvel köszönünk a bennünket kedvesen fogadó, hittel és lelkiekkel megerősítő lelkészházaspárnak. Szeretettel vártuk őket 2010. október 10-én Pestszentlőrincre, egyházközségünkbe, a konfirmációra.

Horváthné Kászón Ilona

Füzesgyarmat

és a Gyula és Környéke Szórványgyülekezet

Egyházközségi eseményeink, a hívek és vezetőik ténykedése közlésében sok alkalommal az élet átír „volt” és „lesz” eseményeket a lapunk sorozatos késése, amelynek egyetlen oka az állandó anyagihiány, szerzőink amolyan patópálos parafrázis szerinti hozzáállása, miszerint „nem írok, nem alkotok, én unitárius vagyok!” Így kimaradt az előző számunkban megjelent tevékenységünkben egy-két olyan esemény, amelyeknek közlését most tesszük meg, hogy tudomásul szolgáljanak.

Szeptember 23-án Gyulán, a Pándy Kálmán megyei kórház 1948-tól bezárt, és egyébre használt (orvosi könyvtár) kápolnáját kijavíttatta, megszépíttette a megyei közgyűlés és átadta eredeti rendeltetésének a megyei történelmi egyházak Gyulán szolgáló képviselőinek ökumenikus szertartásával. A díszében alkalom adódott mind az érdekelt egyházak vezetőivel, mind pedig a megyei elnökkel és a kórház főorvosával való megbeszélésre, amelynek tárgya az volt, hogy mi, az unitáriusok ezután a gyönyörű, áhítatos kápolnában tarthatjuk a „Gyula és Környéke Szórványgyülekezet” istentiszteletét. Az isteni gondviselés hozta ezt az újjászentelést, mert a szórványgyülekezet éppen más helyiséget keresett anyagi okok miatt, hiszen

többszörösére emelték annak a teremnek bérleti díját, ahol eddig összegyűltünk az évi istentiszteleti alkalmakra. Ugyanazon a napon, délután a nyugdíjas dalárdánkkal bemutatót tartottunk a klubunkban.

Szeptember 28-án, délelőtt az ENSZ Társaság meghívására részt vettem Budapesten a Világ-gazdasági Kutatóintézetrel közösen tartott „A világ szociális helyzete és a millenniumi fejlesztési célok” témáival foglalkozó ENSZ-csúcskonferenciáról szóló tájékoztatót.

Szeptember 30-án Békéscsabán részt vettem Farkas Zoltán, a megyei közgyűlés elnökének meghívására az „Otthonunk Békés megye” című éves rendezvénysorozat zárókonferenciáján, amelynek neve „A 800 éves Békés megye köszönti a 20 éves magyar önkormányzati rendszert”.

Október 4-én Kolozsváron részt vettem **dr. Szabó Árpád** nyugalmazott püspök temetésén, ahol az egyházunk nevében búcsúbeszédet mondtam. Lelkészeink közül megjelentek még: **Pap Gy. László, Lakatos Csilla, Kriza János, Sándor Gy. Mátyás** és **Kászoni József**. Néhány hazai világit is láthattunk.

Október 5-én Budapesten ülésezett az Egyesített Előkészítő Bizottság hat tagja, ahol közel 4

óras tanácskozás után elfogadtunk egy egyesülési tervezetet, a június 19-i zsinat döntései alapján.

Október 6-án Budapesten részt vettem **Gerendás Jánosné**, egyházunk főkönyvelője édesapjának temetésén. Adjon az Isten az elköltözöttnek csendes pihenést, munkatársunknak vigasztalódást.

Október 6-án délután 5 órakor tartottuk a város főterén az „aradi 13” vértanú emléknapiját. 6 órától a templomunkban műsoros megemlékezés volt, ahol megjelent a város újonnan választott polgármestere és a képviselőtestület majdnem teljes létszámmal. 20 év után, az ország utolsó előtti levő legvallástalanabb települését is jobboldali polgármester vezeti a következő négy évben.

Október 13-án Budapesten részt vettem a Magyar Bibliatársulat közgyűlésének és kura-tóriumának ülésén. A bibliatársulat folytatja a biblia új fordításának munkálatait és vallásos könyvek kiadását.

Október 14-én részt vettem a város új vezetéseinek beiktatása alkalmával rendezett ünnepségen.

Október 15-én az erdélyi Marosszentgyörgyre utaztunk feleségemmel az ottani fiatal gyülekezet és lelkesi család meghívására. Egy éve levelezünk arról, hogy a két gyülekezet testvér-egyházközi kapcsolatra lépik a közeljövőben, Gyula és Környéke Szórványgyülekezetünk pedig a szászrégeni szórványgyülekezettel. De a meghívás szolgálatra szólt, feleségem kántorizált, én pedig prédikáltam a templom-építés 15. évfordulójára rendezett ünnepségen, és verses-énekes műsorral is szolgáltunk. Egy igazi, megható, élményteli ünneplésben volt részünk, ahonnan siettünk vissza, mert vasárnap várt az istentisztelet, amelyen egy darvasi, egy évvel ezelőtt elhunyt testvérünkre emlékezünk.

Október 19-én Ibrányi Éva, városunk újonnan választott alpolgármesterasszonya tárgyalásra hívta a helyi történelmi egyházak vezetőit, ahol a megbeszélés az egyházaink szerepvállalásáról, valamint a támogatások mikéntjéről, egyszerűen a település gyülekezeteinek a jövőjéről szólt.

Már október elején megkezdtük az *október 23-ra* rendszeresített, az 1956-os forradalomra és szabadságharcra való méltó emlékezés mellett, a „Megbékélés Napja” alkalmából szervezett ünnepre való készülődést. Ebben az évben Dávid Ferenc reformátorunknak készítettünk emléktáblát és avattuk fel a templomban, a vértanú püspök, egyházalapító születésének 500. évfordulójára. Az ünnep szónoka az új polgármester, **Bere Károly** volt, Dávid Ferencről **Kincses Zoltán**, UART-tag, szeghalmi gimnáziumi tanár, író tartott előadást. Hittanosok, ifjak és felnőttek, valamint dalárdánk verseket, énekeket, dalárdaszámokat adtak elő. Zárásként megkoszorúztuk a templom falán lévő és a

templomkertben felállított 1956-os emléktáblát, illetve szobrot. A megemlékezést és ünnepet a szokásos „megbékélési ebéd” zárta a szomszédban lévő vadászházban, amelyhez a hozzávalókat a gyülekezet tagjai, a lovagrendünk, nyugdíjas klubunk, a vadásztársaság, a megyei önkormányzat, valamint az **Elekes Botond** főgondnokunk által szerzett pályázati támogatás adták, szolgáltatták. Emlékezetes nappá vált ez a kezdeményezésünk is!

Október 21-én elbúcsúztattuk és eltemettük Darvason **özv. Kirilla Imréné** sz. Angyal Erzsébet, 83 évet élt testvérünket. Három gyermeke, azoknak családjai fájlalják szerettük távozását. Nem tartozott unitárius családunkhoz, hozzátartozói utolsó kívánságának tettek eleget, amikor minket kértek fel a szertartás elvégzésére, mert sokszor hallotta az elhunyt a mi egyszerű, szép énekekkel kísért, lélekhez szóló búcsúztatásainkat. Adjon az Isten csendes pihenést az elköltözöttnek, az élőknek vigasztalódást.

Október 29-én, délután fél 2-kor a Kossuth Rádió „Egy az Isten” című adásában dr. Szabó Árpád nyugalmazott püspökre emlékeztünk, ahol idéztük szavait. Emlékszavakat, imát én mondtam.

Október 31-én, a Reformáció napján emlék-istentiszteletet tartottunk. Az alkalomhoz illő versek, énekek hangzottak el hittanosok, felnőttek, dalárdisták előadásában. Ugyanazon a napon, délután istentiszteletet tartottunk a helybeli Hajnal István Idősek Otthonában a megszokott részvétellel.

November 1-jén a templomban emlékeztünk elhunyt szeretteinkre, gyertyát gyújtva, harangozva.

November 7-én Budapesten, a Hőgyes Endre utcai templomunkban, **Léta Sándor** lelkész-társam meghívására prédikáltam a Világvallások Egyeztető Fóruma rendezvénysorozat záró istentiszteletén, ahol Gazdag Árpád szerkesztőtársunk Dávid Ferencről tartott előadást.

November 14-én a Budapesti Egyházközség jubileumi ünnepségét (a templomépítés 120. évfordulója, Dávid Ferenc reformátor születésének 500. évfordulója, halálának 431. évfordulója, a küszöbön álló egyesülés az erdélyi egyházzal, amely folyamatot elindította a zsinatunk a gyászos trianoni diktátum 90. évfordulójának évében) a Kossuth Rádió 10 órától egyenes adásban közvetítette, amelyet a Magyarországi Unitárius Egyház Elnöksége egyetemes egyházi megemlékezésnek hirdetett meg.

Mikor a sok megemlékezés véget ér, már ott vagyunk az adventi gyertyagyújtás előestéjén. A gondviselő Isten segített meg az őszi zsúfolt rendezvények során, hisszük, hogy segít az adventi úton is, megáldja munkánkat, fáradozásainkat, hogy szépen érkezhessünk majd meg Kárácsonyba.

Balácsi László

BALÁZS FERENC NÉPFŐISKOLAI KOLLÉGIUM

A Kárpát-medencei magyar népfőiskolai mozgalom megújítása érdekében a Lakiteleki Népfőiskola 2011 telén **Balázs Ferenc Népfőiskolai Kollégiumot** indít. A kurzus elsődleges célja a népfőiskola szellemiségével való megismerkedés, közösség-szervező gyakorlati ismeretek elsajátítása.

A képzés célcsoportja:

Népművelők, pedagógusok, közművelődésben dolgozók, ilyen szakirányú egyetemisták, főiskolások, mindazok, akik népfőiskolát szerveztek, vagy szerveznek, illetve érdekli őket a felnőttképzés világa.

A képzés időbeosztása:

A 4 félév alatt 8 bentlakásos, hétfévi (péntek vacsorától – vasárnap ebédig) kurzus, a közbeeső nyáron egyhetes tábor, egy Kárpát-medencei népfőiskola konferencia előkészítése Lakiteleken, parlamenti munkalátogatás Budapesten.

A képzés előzménye:

2003 tavaszától indult Mindszenty Kollégium, Bethlen Gábor Kollégium és Prohászka Kollégium több mint száz hallgatója sikeresen végezte tanulmányait, s az itt szerzett ismeretek hatékony segítséget jelentettek közéleti tevékenységükben. A Mándoky Kongur és a Konrad Adenauer kollégiumok 2011 tavaszán fejezik be munkájukat.

A képzés formája:

- előadások (elméleti és gyakorlati jellegűek),
- intenzív, interaktív kiscsoportos munkakészséget fejlesztő gyakorlatok,
- aktív szabadidő (sport, kapcsolatépítés, alternatív programok)

A képzés sajátossága:

- interaktivitás, a résztvevők intenzívebb bevonása,
- keresztény szemléletű közösségi együttlétek,
- korszerű technikai eszközök használata,
- ajándék- vagy kedvezményes szakkönyvi segédletek a résztvevők számára

Gyakorlati képzések:

- programszervezés, -tervezés és lebonyolítás,
- kommunikáció elméletben, gyakorlatban,
- sokoldalú médiatréning,
- adományszervezés, gazdasági ismeretek
- pályázatírás
- protokoll

A képzést vezeti: Lezsák Sándor és Kisfaludi-Bak Judit

Jelentkezés fényképes önéletrajzzal és kitöltött jelentkezési lappal 2010. november 30-ig.

Az érdeklődők decemberben felvételi beszélgetésen vesznek részt Budapesten; a képzés 2011 februárjában indul a Lakiteleki Népfőiskolán.

Jelentkezés és további információ:

Kisfaludi-Bak Judit

judit.kisfaludi@parlament.hu

+36-1-441-4291

<http://www.lakitelek.hu/nepfoiskola/>

V T M V T A T A S.

Iag Iesus Christus által, mert ha az ő törvénybeli czielekedetéről, es az kezdetről akart volna szól ni tehat meg nem valasztana a Iesus Christust az ő törvényben lott czielekedetektől.

Hogkedig ezeket nilyuabban meg erthessúc, rend szerent è czyckeletet meg kel magyaráz nunc.

Leg clóser milegien az ő es vy vilagnacterem tefe.

Ket fele sületes.

Ket Adam,

Ket elet.

Ket halal.

Ket feltamadas.

Ket kerniülmetelkedes.

Ket Ierusalem.

Az ő es vy Testamentomnac az ő külömb-
segek &c.

Ket fele teremtes niluan mutattatic meg, az te-
remtesnec igeienec az ő tulaydonlagiba es az te-
remtesnec az ő rendiből.

A külö teremtesből Moses első könyuenec el-
ső részében így szól: Kezdetben teremte az Isten
mennyet es földet. Harmadic részében: Terem-

te az